

ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಪೂರುಂಡಕಾಂದಾಚಾರ್ಯರ ದಿವಿ
ವಿರಚಿತ

ಶ್ರೀ

ಪಂಚಾಸ್ತಕಾರ್ಯಸಂಗ್ರಹ

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಟ್ರಿಸ್ಟ್ - ಅಥಾತ್ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಬೆಂಗಳೂರು.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಪೂರುದುಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ್ವದೇವ
ವಿರಚಿತ

ಶ್ರೀ

ಪ್ರಾಣಸ್ತುತಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹ

ಹಾಕೃತ ಗಾಥೆಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಯಿ, ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಾನುವಾದ -
ಶ್ರೀ ಅವೃತಚಂದಾಚಾರ್ಯರ್ವದೇವವಿರಚಿತ ಸಂಸ್ಕೃತ 'ಸಮಯವ್ಯಾಖ್ಯೇ'
ಟೀಕೆಯೊಡನೆ

ಗುಜರಾತಿ ಅನುವಾದಕರು :

ಶ್ರೀ ಹಿಮೃತಲಾಲ ಜೀಠಾಲಾಲ ಶಾಹ, ಬಿ.ಎಸ್.ಎಸ್., ಸೋನಗಡ

ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಕರು :

ಶ್ರೀ ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲ, ಸೇಡಬಾಳ

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಟ್ರಾಸ್ - ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆ,
ಬೆಂಗಳೂರು.

ದೇವಾಧಿದೇವ ಶ್ರೀ ಶುಂಖರ್ಥದೇವ ಜೀನಬಿಂಬ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಖಹಜಾನಂದಚ್ಯಿತಸ್ಯಪ್ರಕಾಶಾಯ ಮಹೀಯಸೇ ।
ನಮೋಽನೇಕಾಂತವಿಶ್ರಾಂತಮಹಿಮ್ಮೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ॥

ಉಪಂತವೀಣಮೋಹೋ ಮಗ್ಗಂ ಜಣಭಾಸಿದೇಣ ಸಮುವಗದೋ ।
ಣಾಣಾಣಾಮಗ್ಗಬಾರೀ ಣವ್ವಾಣಿಪುರಂ ವಜದಿ ಧೀರೋ ॥
ಜೀವನಹಾವಂ ಣಾಣಂ ಅಪ್ಪಡಿಹದದಂಷಣಂ ಅಣಾಣಾಮಯಂ ।
ಚರಿಯಂ ಚ ತೇಮು ಣಯದಂ ಅತ್ಯಿತ್ತಮಣಂದಿಯಂ ಭಣಯಂ ॥
ಜಸ್ಸಂಪಿದವಣಮೇತ್ತಂ ವಾ ಪರದವ್ವಮ್ಮಿ ವಿಜ್ಞದೇ ರಾಗೋ ।
ಮೋ ಣ ವಿಜಾಣಾದಿ ಸಮಯಂ ಸಗಸ್ಸ ಸವ್ವಾಗಮಧರೋ ವಿ ॥
ತಮ್ಮಾ ಣವ್ವಾದಿಕಾಮೋ ರಾಗಂ ಸವ್ವತ್ತ ಕುಣದು ಮಾ ಕಿಣಿ ।
ಮೋ ತೇಣ ವೀದರಾಗೋ ಭವಿಷಿ ಭವಣಾಯರಂ ತರದಿ ॥

- ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ್ದೇವ

ಪರಮಜನೇಂದ್ರವಾಣಿಯೆ ಸರಸ್ವತಿ ಬೇರದು ಪೆಣ್ಣರೂಪಮಂ
ಧರಿಯಿಸಿ ನಿಂದುದಲ್ತದುವೆ ಭಾವಿಸಿಯೋದುವ ಕೇಳ್ಣ ಪ್ರಾಚಿಪಾ
ದರಿಸುವ ಭವ್ಯಕೋಟಿಗೆ ನಿರಂತರಸೌಖ್ಯಮನೀವುದಾನದ
ಕೇರೆದಪೇನಾ ಸರಸ್ವತಿಯೆ ಮಾಳ್ಣಮಗಿಲ್ಲಿಯೆ ವಾಗ್ನಿಳಾಸಮಂ

- ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪ

ಹಂಡಯೋಗಾರ

ಭಗವಾನ ತ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರೆ ದೇವರು ಈ ಸಮಯವಾಹುಡದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅಪ್ಪಣಿ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ - ಈ ಯಾವ ಭಾವವನ್ನು ನಾವು ಹೇಳಲಬೇಕ್ಕಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅದನ್ನು ತಾವು ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಆತ್ಮನುಭವದಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿ ಪರೀಕ್ಷೆಸಿ ಸೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಸಮಯವಾರವು ಅನುಭವ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರುದ್ದು ಪರಿಗಳಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ - ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅದರ ಮುಖಾಂತರ ನಾನು ಹೇಳಲಬೇಕ್ಕಿಸುತ್ತೇನೆ - ಎಂದು ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಮಾಡಿ ಆರನೆಯ ಗಾಥೆಯನ್ನು ಅದರ ಮುಖಾಂತರ ಹೇಳುವುದು ಆಭಿಪ್ರಾಯ ಆಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಮತ್ತು ಪ್ರಮತ್ತುವೂ ಇಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಹೇಳುವಾಗ ಆಚಾರ್ಯರು “ಅತ್ಯದ್ವಾಪು ಅಪ್ರಮತ್ತಪೂ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಮತ್ತಪೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದರೆ ಈ ಎರಡೂ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಿಧ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾನು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾತಾಸ್ಥರಾಬಿಯಾದ ಅವಿಂದ ಈ ಅತ್ಯನಿದ್ದೇನೆ, ಈ ನನ್ನ ಪ್ರವರ್ತಮಾನವಾದ ವರ್ತಮಾನ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ.” ಮುನಿ ಅವಸ್ಥೆಯ ಯಾವ ಅಪ್ರಮತ್ತ ಮತ್ತು ಪ್ರಮತ್ತವೇಂಬ ಎರಡು ಭೂಮಿಕೆಗಳಿದೆ ಅಪ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಸಲಬರಹೋಗುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮತ್ತಿಸುತ್ತಿರುವಂಥ ಮಹಾಮುಸಿಗಳು ಹೇಳಿದ ಕಥನವು ಇದಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಮಯವಾಹನದಂಡರೆ ಸಮಯಸಾರರೂಪದ ಕಾಣಕೆಯಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜನಿಗೆ ಭೇಟ್ಯಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಕಾಣಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಥಾರ ತನ್ನ ಪರಮೋಕ್ಷಮಾದ ಅಕ್ಕದೀಸ್ವರೂಪದ ಪರಮಾತ್ಮಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಸಮಯಸಾರ ಎಂದರೆ ಸಮೃದ್ಧರ್ಥನ-ಜ್ಞಾನ- ಚಾರಿತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಸಮಯಸಾರ ಎಂದರೆ ಸಮೃದ್ಧರ್ಥನ-ಜ್ಞಾನ- ಚಾರಿತ್ರ ಸ್ವರೂಪ ಅತನ್ನ ಪರಿಣಿತರೂಪದ ಕಾಣಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಪರಮಾತ್ಮದರೆಯ - ಸಿದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ఈ శబ్దపూర్వాను పరమాగమద ముఖాంతర తోరిసికొట్టి దిక్కె-ఏభర్ ఆత్మన్నము వ్రమణ మాడు, సత్యచెందు నంబు, అమచెందు ఒప్పు కేవల క్షోల కల్పనేయిదెయిందు నిరాకరిసచేడ. భరత క్షీత్రద భగవాన స్వరూపవాద ఈ సమయారద గౌరవ మాడువచ్చు శాతిశయ భాగ్యాలిగ్ఱాగిద్దారి.

ಪ್ರಕಾಶಕೀಯ -

ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರೇವ ವಿರಚಿತ ಪಂಚಪರಮಾಗಮಗಳೆಲ್ಲವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಅಪ್ರಾವಚವೇ ಇದೆ. ಅಲೋಕಕವೇ ಇದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪಂಚ ಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರದಂತ - ಖದ್ದರುಗಳನ್ನು ಮೇರೆ ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯ - ಉಪಾಧ್ಯಾಯ - ಸಾಧುಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಕೆಲಗೆ ಶಾಪನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಯಸಾರ - ನಿಯಮಸಾರಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಷ್ಟವೆಂದು ಮತ್ತು ಪ್ರಪಚನಸಾರ - ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಂಗ್ರಹ - ಅಪ್ರಾಮಾಂಡಗಳನ್ನು ಕಿಣಿಷ್ಟವೆಂದು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ - ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ ಮೋದರೆ ಅದು ನಿಜದಾಗಿ ಅಪರಾಧವೇ ಆಗುವುದು. ಇದರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಕೆಗಾಗಿ ಪಂಚಪರಮಾಗಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ನೋಡುವುದು - ಅಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

‘ಪವಯಣಸಾರಂ ಪಂಚತ್ವಿಯ ಸಂಗಹಂ ಸುತ್ತು’ ಎಂದು ಮೂಲ ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸರ್ವಾಜ್ಞ ಭಗವಂತರ ದಿವ್ಯ ಧ್ವನಿಯ ಸಂದೇಶವನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಂಗ್ರಹ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ‘ಭರೇಯಂ’ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ನಮಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅಧ್ಯಯನವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಇಂಥ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸೆಲಿ - ಬೆಲೆಯೇ ನಮಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪಾಠಕರು ಆತ್ಮಲಕ್ಷ್ಯಯಾಗಿ ಅವಲೋಕನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಈ ‘ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಂಗ್ರಹ’ ಗ್ರಂಥವು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ೧೯೮೫ ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಬಾರಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಂದೋ ತೀರಿಹೋಗಿ, ಅಪ್ರಾಗ ಪುರಿತ ಸತತ ಬೇಡಿಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಈ ಎರಡನೆಯ ಅಪ್ಯತ್ತಿಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ತರಲು ಶಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಠಕರ ಕ್ಷಮೆ ಕೊರುತ್ತೇವೆ. ಇಂದು ಈ ಮುಂದರವಾದ ಮೂರನೆಯ ಅಪ್ಯತ್ತಿಯನ್ನು ಮೊರೆಗೆ ತರುತ್ತಿರುವುದು ನಮಗೆಲ್ಲಾರಿಗೂ ಪರಮ ಸಂತೋಷದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಆದರದಿಂದ ಬರ ಮಾಡಿಕೊಂದು ಪರಮ ಗೌರವದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ - ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂದು ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆರೂಢರಾಗಿ ಬೇಗನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಯ ಯ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಲೆಂದು ಹಾದಿಕವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತೇವೆ ಇತ್ತೀವದುತ್ತೇನೆ.

ಇಂಥ ಪರಮ ಪವಿತ್ರಪೂ ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರೇವರ ಪ್ರಭವು ಕೃತಿ ರತ್ನಪೂ ಆದ ಈ ‘ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಂಗ್ರಹ’ ಗ್ರಂಥದ ಮುದ್ರಣದ ಸಮಸ್ತ ಭಾರವನ್ನು ಧಾರವಾದದ ತೀರ್ಥಾ. ಬಿ. ನವಲಗುಂಡ ಅವರ ಸುಪುತ್ರ, ತೀರ್ಥಾ ಪ್ರದೀಪಕುಮಾರ ನವಲಗುಂಡ ಅವರ ತಾಪ್ಯಬ್ಧರೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪರವಾಗಿ ಅನೇಕ ಅಭಿನಂದನಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರು-ಮುದ್ರಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ತೀರ್ಥಾ ಮಾಲಗತ್ತಿಯವರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಪರಲಕಾರ್ಮಿಕರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನೇಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಚೆಂಗಳೂರು.

ದಿ. ೧೨-೨-೨೦೦೦

ಶ್ರೀ ಸ. ಬಿ. ಭಂಡಾರಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ದಿಗಂಬರ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಚೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ರಚಿಸಿರುವ ಈ 'ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಂಗ್ರಹ'ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ತಾಸ್ತವ್ಯ 'ದ್ವಿತೀಯ ತ್ರುತಸ್ಯಂಧ'ದ ಸರ್ವೋತ್ಸ್ಮ್ಯ ಅಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

'ದ್ವಿತೀಯ ತ್ರುತಸ್ಯಂಧ'ದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ನಾವು ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಾವಲಿಗಳ ಅಥಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದಲ್ಲಿ ಅವಶೇಷಿಸೋಣ.

ಇಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ೨೫೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಮೊದಲು ಈ ಭರತಕ್ಕೇತ್ತದ ಪೃಣಿಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತೂಜ್ಞರೂ ಪರಮಭಟ್ಟಾರಕರೂ ಎನಿಸಿದ ಭಗವಾನ ಶ್ರೀ ಮಹಾಎರ ಪ್ರಭುಗಳು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಚೆಳಕು ಬೀರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಾತಿಶಯ ದಿವ್ಯದ್ವಿನಿಯ ಮುಖಿಂತರ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅವರುಗಳ ಮಹಾನಿವಾರಣಾದ ನಂತರ ಬಿವರು ತ್ರುತಕೇವಲಿಗಳಾದರು. ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭದ್ರಬಾಹು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಂತಿಮಶತಕೇವಲಿಗಳಿದ್ದರು. ಅವರುಗಳವರೆಗೆ ದ್ವಾದಾಂಗ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಮಾಣೇಯಿಂದ ವ್ಯವಹಾರ ನಿಶ್ಚಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಯಥಾರ್ಥರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಮಾನವಿತ್ತು. ಅವರುಗಳ ನಂತರ ಕಾಲಮೋಷದಿಂದ ಕುಮಕ್ರಮಹಾಗಿ ಅಂಗಗೆ ಜ್ಞಾನದ ವ್ಯಜ್ಞಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತ ಮೋರಿಯುತ್ತಿ. ಹೀಗೆ ಅಪಾರ ಜ್ಞಾನ ಸಾಗರದ ಬಹಳಷ್ಟು ಭಾಗವು ವಿಚ್ಯೇದವಾಗಿ ಮೋದ ನಂತರ ಎರಡನೆಯ ಶ್ರೀ ಭದ್ರಬಾಹು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಧರಸೇನಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಗುಣಧರ ಅಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಮಹಾ ಸಮಧಾತಾಲಿಗಳಾದ ಈವರು ಮುನಿಗಳಾದರು. ಅವರುಗಳಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ಅವರುಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವಂಥ ಅಚಾರ್ಯರುಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಮಹಾಎರ ಪ್ರಭುಗಳ ಉಪದೇಶದ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹರಿಗೆದದಂತೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದರು.

ಶ್ರೀ ಧರಸೇನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಗ್ರಾಯನೇಷ್ಪೂರ್ವದ ಬದನೆಯ ವಸ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಮಹಾಕ್ರಿ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಾಭೃತದ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತು. ಆ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಮೊಳಗಿಂದ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವರುಗಳ ನಂತರದ ಅಚಾರ್ಯರುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಪಚ್ಚೆವಿಂದಾಗಿ, ಧರ್ಮ, ಮಹಾಧರ್ಮ, ಜಯಧರ್ಮ, ಗೋಮ್ಯಾಚಾರ, ಲಬ್ಧಿಸಾರ, ಕ್ಷಪಕಾಶಾರ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಥಮ ತ್ರುತಸ್ಯಂಧದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜೀವ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಆತ್ಮನ ಸಂಸಾರ-ಪಯೋಽಯದ-ಗುಣಾನ, ಮಾರ್ಗಾಣಾಶಾನ ಮೊದಲಾದವರ್ಗಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ; ಪಯೋಽಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಥನವಿದೆ. ಈ ನಯವನ್ನು ಅತುದ್ದು ದ್ರವ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ಯವಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಭಾಜೆಯಲ್ಲಿ ಅತುದ್ದನಿಶ್ಚಯನಯ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಗುಣಧರ ಅಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರವಾದಪೂರ್ವದ ಪತ್ರನೆಯ ವಸ್ತುವಿನ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಾಭೃತದ ಜ್ಞಾನ ವಿತ್ತು, ಆ ಜ್ಞಾನದೊಳಗಿಂದ ಅವರ ನಂತರದ ಅಚಾರ್ಯರುಗಳು ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸದಾಧ್ಯ ಭಗವಂತರಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾಎರಪ್ರಭುಗಳಿಂದ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾಗಿ ಬಂದ ಜ್ಞಾನವು ಅಚಾರ್ಯರುಗಳ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅವರು ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಂಗ್ರಹ, ಪ್ರವಚನಸಾರ, ಸಮಯಸಾರ, ನಿಯಮಸಾರ, ಅಪ್ರಾಹಾಮುದ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ದ್ವಿತೀಯ ತ್ರುತಸ್ಯಂಧದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶುದ್ಧದ್ರವ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ಯದಿಂದ ಕಥನವಿದೆ, ಆತ್ಮನ ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ವಿಕ್ರಮಸಂಪತ್ತದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಸ್ಥಾನವು ಸಹೇಳಿತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆ.

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ ಏರೋ ಮಂಗಲಂ ಗೌತಮೋ ಗಣೀ |

ಮಂಗಲಂ ಕುಂದಕುಂದಾಯೋ ಜೈನಧರೋಽಸ್ತ ಮಂಗಲಂ ||

ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಎಲ್ಲ ದಿಗಂಬರ ಜೈನರು ಶಾಷ್ಟ್ರಧ್ಯಾಯನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡುವ ಸದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯರೂ ಪದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞ ಭಗವಂತರಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾವೀರ ಪ್ರಭುಗಳು ಮತ್ತು ಗಣಧರ ಭಗವಂತರಾದ ಶ್ರೀ ಗೌತಮಸ್ಥಾಮಿಗಳ ನಂತರ ಕೂಡಲೆ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಸ್ಥಾನವು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಶಾಧು ಸಮಾಖ್ಯವು ತವ್ಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಪರಂಪರೆಯವರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಗೌರವವೆಂದು ಸಂಭೂತಾರೆ, ಮತ್ತು ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ ಶಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗಣಧರದೇವರ ಪಚನಗಳಂತಹೀ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವೆಂದು ಮನ್ಮಿಶ್ರಿತಾರೆ. ಅವರ ನಂತರ ಆದಂಥ ಗ್ರಂಥಕಾರರಾದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ತಮ್ಮ ಯಾವುದೇ ಕಥನವನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುವುದಾಗ್ನಿ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಶಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಕೂಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರಿಂದ ಆ ಕಥನವು ನಿರ್ವಾಹಾದವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ತಮ್ಮ ಪರಮಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಘಂಕರರೆಂದ ಪ್ರರೂಪಿತವಾದ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಅರೆಯವನ್ನು ಮರ್ಕತಗೋಳಿ ಮೋಕ್ಷದಾಗಿವಿಷಯ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಏ. ಸಂ. ೬೬೦ ರಲ್ಲಿ ಆಗಿಮೋದ ಶ್ರೀ ದೇವಸೇನಾಚಾರ್ಯವರು ತಮ್ಮ 'ದರ್ಶನಸಾರ'ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ' - "ಏದೇಹಕ್ಕೇತ್ತದ ವರ್ತಮಾನ ಶ್ರೀಘಂಕರರಾದ ಶ್ರೀ ಸೀಮಂಧರ ಪ್ರಭುಗಳ ಸಮವರ್ಣಾದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀ ಪದ್ಧನಂಬಿನಾಭರು (ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು) ತಾವು ಪ್ರಾಭುಪ್ರಮಾಡಿಕೊಂಡ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ಉಪದೇಶ ಕೂಡದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಮನಿಜನರು ನಿಜವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು? ಇಸ್ಮೂಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದು ನೋಡಿರಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರಿಗೆ ಕಲಿಕಾಲ ಸರ್ವಜ್ಞರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. "ಪದ್ಧನಂದಿ, ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯ, ಪರ್ವಗ್ರೀವಾಚಾರ್ಯ, ವಿಲಾಚಾರ್ಯ, ಗೃಧ್ರಪಿಷ್ಟಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಇದು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತೇ ನೆಲಬಿಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಮನ ಮಾಡುವ ಯಾವಿನಿಯಿರುವಂಥ ಅವರು ಪ್ರಾವ ಏದೇಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀ ಸೀಮಂಧರ ಭಗವಂತರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ದೂರಿತ ಶ್ರುತಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ಈ ಭರತಕ್ಕೇತ್ತದ ಭವ್ಯ ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಧಿಸಿರುವಂಥ ಆ ಜನಸಂದರ್ಭೂರಿ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಪಟ್ಟದ ಅಭರಣಾರೂಪರಾದ ಕಲಿಕಾಲ ಸರ್ವಜ್ಞರ (ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ) ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಪಟ್ಟಾಪಾಬ್ರತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸೂರೀಶ್ವರ ಶ್ರೀ ಶ್ರುತಿಸಾಗರರ ಮುಖಾಂತರ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಭುತದ ಟೀಕೆಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು." ಎಂದು ಶ್ರೀ ಶ್ರುತಿಸಾಗರಸೂರಿಗಳು ಬರೆದ ಪಟ್ಟಾಪಾಬ್ರತದ ಟೀಕೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವಂಥ ಅದಮ್ಮೋ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳು ಜೈನ ಪಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೋರಹಿತ್ಯವೇ. ಅದಮ್ಮೋ ಶಿಲಾಲೇಖಿಗಳೂ ಇವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸನಾತನ ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾಲ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರ ಸ್ಥಾನವು ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಸುಷ್ಪತ್ವವಿದೆ.

ಭ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಅನೇಕ ಶಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಅವರು ಜೈನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಉಪಲಭ್ಯವಿವೆ. ಶ್ರೀಲೋಕಪತಿ ಶ್ರೀ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರ ಮುಖಿಕಮಲದಿಂದ ಪ್ರವಹಿಸುವ ಶ್ರತಾಮೃತದ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ.

ಯಾವ ಅಪ್ಪತ್ತ-ಕುಂಭಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಅವು ವರಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅನೇಕ ಅತ್ಯಾಧಿಕಾಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಾರೆ-ಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಥಣ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆ. ಅವರ ಸಮಯಾರ, ನಿಯಮಸಾರ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಷ್ಟಿಕಾಯಿಸಂಗ್ರಹವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮವಾದ ಪರಮಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಿರಾರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಾರಚ್ಚ ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇ-ಕುಂದಕುಂದಾಚಾಯ್ಯರೆವರ ಸಂತರ ಬರೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಬೀಜವು ಈ ಪರಮಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿಟಿತವಾಗಿದೆಯಂಬುದು ಸೂಕ್ತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಭಾಸ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರವು ಈ ಭರತಕ್ಕೆತ್ತೆದ ಸರ್ವೋತ್ಸಮ್ಯ ಪರಮಾಗಮವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂಭತ್ತು ತತ್ವಗಳ ನಿರೂಪಕೆ ಮಾಡಿ ಜೀವದ ರುದ್ರಸ್ಥರೂಪವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ - ಆಗಮ, ಯುತ್ತಿ, ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ - ಅತ್ಯಂತ ವಿಷ್ಣುರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿದ್ದಾರೆ, ಶ್ರೀ ಪ್ರವಚನಸಾರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಹೆಸರಿನಂತೆ ಜಿನ ಪ್ರವಚನದ್ವಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಜ್ಞಾನತತ್ವ ಜ್ಞೇಯತತ್ವ ಹಾಗೂ ಚರಕಾನುಯೋಗವೆಂದು ಮಾರುತ್ತಾ ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಜಿತಗೊಳಿಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಸ್ವಾಷ್ಟ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ನಷ್ಟತತ್ವಗಳ ನಿರೂಪಕೆ ಮಾಡಿದ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನಿಯಮಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶುದ್ಧನಯದಿಂದ ಜೀವ, ಅರ್ಜಿ, ಶುದ್ಧಭಾವ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾಸ, ಅಲೋಚನ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಸಮಾಧಿ, ಭರ್ತ್ರ ಅವಶ್ಯಕ, ಶುದ್ಧೋಪಯೋಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಶ್ರೀ ಪಂಚಾಷ್ಟಿಕಾಯಿಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಕಾಲಸಂಪಿತವಾಗಿ ಬಹು ಅಸ್ತಿತ್ವಾಯಗಳ (ಎಂದರೆ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ) ಮತ್ತು ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳೊಳಗೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ನಿರೂಪಕೆಯಿದೆ.

ಆ ಪಂಚಾಷ್ಟಿಕಾಯಿಸಂಗ್ರಹ ಪರಮಾಗಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡುತ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಕರ್ತೃಗಳು ಇದನ್ನು 'ಸರ್ವಜ್ಞ ಮಹಾಮನಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕ, ಚತುರ್ಗತಿನಾರ್ಕ ಮತ್ತು ನಿವಾರಣದ ಕಾರಣ'ವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪಸ್ತುತತ್ವದ ಸಾರವು ಈ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ -

ಅನಾದಿ - ಅನಂತ ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧ ಸರ್ವಾಂಥ ಅನಂತಾನಂತ ಪಸ್ತುಗಳ (ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳ) ಸಮುದಾಯವೆಂದರೆ ವಿಶ್ವವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಸ್ತುವು ಅನುತ್ತನ್ನ ಮತ್ತು ವಿನಾಶಿಯಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಅನಂತರತತ್ವಗಳು ಅಥವಾ ಗುಣಗಳವೆ ಅವು ತೈಕಾಲಿಕ ನಿತ್ಯವಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಸ್ತುವು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾದಲ್ಲಿ ತನ್ನಾಳಗೆ ತನ್ನ ಕಾಯ್ದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದು ಹೊಸ ದತ್ತ - ಅಪಕ್ಷ-ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ್ಯೇ ಪಸ್ತುವು ತನ್ನ ಜಾತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದೆ ಎಂದರೆ ಅದರ ತಕ್ಕಣಿಳಿಗಿಂದ ಒಂದೂ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯಾಗದೆ ಆ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಮಯ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆಗುತ್ತವೆ. ಪಸ್ತುಗಳ (ದ್ರವ್ಯಗಳ) ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನ ತಕ್ಕಣಿಳಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಪಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವದ್ರವ್ಯ, ಪ್ರದೂಲದ್ರವ್ಯ, ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ, ಅಥರ್ವದ್ರವ್ಯ, ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಲದ್ರವ್ಯವೆಂದು (ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ) ಆರು ಜಾತಿಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜ್ಞಾನ, ದರ್ಶನ, ಚಾರಿತ, ಸುಖ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಗುಣಗಳು (ತತ್ತ್ವಗಳು) ಇರುವಂಥದು ಅದು ಜೀವದ್ರವ್ಯವಿದೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವರ್ತ, ರಜ, ಗಂಧ, ವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಗುಣಗಳಿರುವಂಥದು ಅದು ಪ್ರದೂಲದ್ರವ್ಯವಿದೆ; ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ದ್ರವ್ಯಗಳ ವಿಶ್ವ ಗುಣಗಳು ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಗಿಡಿತ್ತುತ್ತ, ಸ್ಥಿತಿಪೇತ್ತುತ್ತ ಅವಗಾಜವೇತ್ತು ಹಾಗೂ ಪರಮಾನಾಹೇತುತ್ವವಿದೆ. ಈ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಒಂದು ದ್ರವ್ಯಗಳು ಸರ್ವ ಇರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಕ್ಕಣಿಳಿ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ವಿಶಾಲ ಕ್ಷೇತ್ರಪ್ರಾಣಗಳಿರುವುದರಿಂದ 'ಅಸ್ತಿತ್ವಾಯ'ವಿವೆ; ಕಾಲದ್ರವ್ಯವು 'ಅಸ್ತಿ'ಯಿದೆ ಅದರೆ 'ಕಾಯ'ವಿಲ್ಲ.

ಜನೇಂದ್ರದೇವರ ಜ್ಞಾನದರ್ಶನಾದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯತ್ತಿರುವ ಈ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳ - ಅನಂತ ಜೀವದ್ರವ್ಯ, ಅನಂತಾನಂತ ಪ್ರದೂಲದ್ರವ್ಯ, ಒಂದು ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯ, ಒಂದು ಅಥರ್ವದ್ರವ್ಯ, ಒಂದು ಆಕಾಶದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಅವಂತಿ ಕಾಲದ್ರವ್ಯಗಳು -

ಸ್ವಯಂಪರಿಷ್ಠಾನ ವಿಚ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯವಳಿದ ತೀರ ಸ್ವತಂತ್ರವಿವೆ; ಅವು ನಿಜವಾಗಿ ಎಂದೂ ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ದೇವ, ಮನುಷ್ಯ, ತೀರ್ಥಂಚ, ನಾರಕ, ವರ್ಕಂದ್ರಿಯ, ಚೂಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ-ಪೃಥ್ವಿಗಳು ಬಿರೆತು ಮೋದಂತನಿಸಿದರೂ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಹಾಗಿಲ್ಲ; ಅವು ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ, ಸಮಾನ ಜೀವಗಳು ಅನಂತ ಜ್ಞಾನಸುಖಿದ ನಿಧಿಗಳಿಧಿರೂ, ಪರದಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಯಾವತೆರದ ಸುಖ-ಮುಖಿಗಳಿರದಿದ್ದರೂ, ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸಂಖಾರಿಜೀವಗಳು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ತಾವು ಅಜ್ಞಾನಸಮಯಾಯನ್ನುಪಾಗಿ ಪರಿಣಮನ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವಭಾವವನ್ನು, ಪರಿಷ್ಠಾನತೆಯನ್ನು, ಸ್ವತಂತ್ರತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕೂಡ ಮರೆತು ಬಿಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಪರಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸುಖಿದೂಖಿದ ಕಾರಣವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಅವುಗಳ ಪರಿತು ರಾಗ-ದ್ವಾರ್ಘಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಜೀವಗಳ ಇಂಥ ಭಾವಗಳ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪೃಥ್ವಿಗಳು ಸ್ವಯಂ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮವಯಾಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಜೀವದ ಜೊತೆ ಸಂಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಹೌದ್ದಲಿಕ ದೇಹದ ಸಂಯೋಗವು ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ಜೀವ ಮತ್ತು ದೇಹದ ಸಂಯೋಗದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ತೀರ ಭಿನ್ನವಾಗೂ ನಿರಪೇಕ್ಷವಿವರೆಯಿಂದು ಜನೋಂದ್ರದೇಹರು ಸೋಡಿದ್ದಾರೆ, ಸಮೃಗ್ಂಣಿಗಳು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅನಂತ ಅನಂತ ಅನಂತ ಗಮ್ಯವೂ ಇದೆ. ಜೀವವು ಕೇವಲ ಭಾರ್ಯಾತ್ಮಿಕರದಿಂದಲೇ ದೇಹದ ದರ್ಶಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಇಂಧನಿಸ್ತ ಪರಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಸುಖಿ-ದುಃಖಿಯಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ ನಿಜವಾಗಿ ತನ್ನ ಸುಖಿಗುಣವನ್ನು ವಿಕಾರಿಪಯಾಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಅದು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಿಲ್ದೆ.

ಜೀವ ದೃಷ್ಟಿ ಗುಣದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಪಯಾಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಶುಭಾಶುಭಾವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಕುಂದಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಷ್ಠಾನಶುದ್ಧಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಭಾವಗಳ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಶುಭಾಶುಭಾವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳ ಅವುಗಳು, ಬಂಧನ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ತಡೆಯಾಗಿ, ಉದುರುವಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜನೋಂದ್ರ ಭಗವಂತರುಗಳು ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಮೃಕ್ಷಾರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಜೀವನಿಗೆ ಯಾವುದು ಒತ್ತರವಿದೆ, ಯಾವುದು ಅಂತರವಿದೆ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ಒತ್ತರವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಪರ ಪದಾರ್ಥಗಳಾದನೆ ತನ್ನದು ಯಾವ ಸಂಬಂಧವಿದೆ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳು ಯಥಾರ್ಥರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿದಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸುವಿವೃತ್ತಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆಯಿಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪಯಾಯಗಳಲ್ಲೂ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವಭಾವವಾದ ನಿಜ ಜೀವದೃಷ್ಟಾಮಾನ್ಯವು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಕರೂಪವಿರುತ್ತದೆಯಿಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಆ ಅನಾದಿ ಅಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂಥ ಕಲ್ಯಾಣಬೀಜವಾದ ಸಮೃಗ್ಂರ್ಥನವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಮೃಗ್ಂಣನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ನಂತರ ಜೀವನು ತನ್ನನ್ನು ದೃಷ್ಟ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೃತಕೃತವಿಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಆ ಕೃತಕೃತ ದೃಷ್ಟದ ಪರಿಷ್ಠಾನ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಶಾಶ್ವತಸುಖಿದ - ಮೋಕ್ಷದ - ಪ್ರಾಸ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಯಿಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಸಮೃಗ್ಂರ್ಥನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಜೀವನಿಗೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೆ ದೃಷ್ಟದ ಯಾವ ಅಲ್ಲ ಅವಲಂಬನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ದೇಶವಿರತ ಶಾಶ್ವತವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಶ್ವತಕಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಮನಿಗೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮೆದ್ವಾದ ಮಧ್ಯ ಅವಲಂಬನರೂಪ ಆಂತಿಕ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಉದುರಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿಮಿತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಯಾವ ಶುದ್ಧರೂಪದ ಅಂಶವಿರುತ್ತದೆ ಅದು ಶಾಶ್ವತಕಣಿಗೆ

ಈರದ್ದಾರಿದೂಪಬಿಂದ ಹಾಗೂ ಮುನಿಗೆ ಮಹಾವ್ರತಾದಿರೂಪದಿಂದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, ಅನುಕ್ರಮದಿಂದ ಆ ಜೀವನು ಚಾಳುನಂಬಬ್ಬಾದಿಯಾದ ಮುದ್ದಾತ್ಮಕದ್ವಾದ ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಉಗ್ರರೂಪದಿಂದ ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಬಿಂದುವಾದ ಮೊಂದಿ, ಎಲ್ಲ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ರಖಿತನಾಗಿ, ಕೇವಲಚಾಳನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವುಷಣ್ಣದ ಸ್ವಾಂತಿಕಾವಾದ ಮೇಲೆ ದೇವಾದಿ ಸಂಯೋಗಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ, ಸದಾಕಾಲವೂ ಚಾಳನದರ್ಶನರೂಪದಿಂದ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತಿಂದಿಯ ಅನಂತ ಅವ್ಯಾಖಾಥ ಅನಂದರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ಇದು ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ್ದೇವರು ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಂಗ್ರಹ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕರುಣಾಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ವಸ್ತುತತ್ವದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಾರವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಅದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಜೀರ್ಣ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಜೀವನು ಅನಾದಿಕಾಲೀನವಾದ ಭಯಂಕರ ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವ ಶಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜೀವನು ವಸ್ತುತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇತರ ಕೋಟಿ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದ ಉಪಾಯವು ಕ್ಷೇಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಮತ್ತು ನವಪದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಜೀವನು ವಸ್ತುಸ್ಥರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಸಮ್ಗ್ರಹಗಳನವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯ ನಂತರ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಸೂಚಕ ಖಾಲಿಕೆಯಿದೆ. ಈ ಕೊನೆಯ ಅಧಿಕಾರವು ಶಾಸ್ತ್ರರೂಪದ ಮಂದಿರದ ಮೇಲೆ ರತ್ನಕಳಿಕೆಯ ಹಾಗೆ ಮೋಭಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮರೂಪಕರಾದ ಅತ್ಯಾಧಿಕಾರಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರಿಯವಾದ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ. ಈ ಅಧಿಕಾರದ ರಸಾಸ್ವಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೀ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ! ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀತರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದ ಸ್ವಸಮಯದ - ಮುದ್ರ ಮುನಿದರೆಯಿ - ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಭಾವವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಮಧುರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಿದೆ, ಮತ್ತು ಮುನಿಗೆ ಸರಾಗ ಚಾರಿತ್ರದ ದರೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ ಶುದ್ಧಿಯ ಜೊತೆ - ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತುಭ್ಯಭಾವಗಳ ಸುಮೇಳವು ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದರದೂ ಸ್ವಷ್ಟಿಸಿರ್ದೇವಿದೆ. ಪ್ರದಯಿತದಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗ ಭಾವನೆಯ ಮಂಧನ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಂಥ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರ ಮತ್ತು ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಮುನಿಎಂದುರುಗಳು ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ವೀತರಾಗರವರದ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ ಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಧೀರವೂ, ಗಂಭೀರವೂ ಆದ ಗಿಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಶಾಂತರಸದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತತ್ತ್ವಪ್ರಜ್ಞಾನೀಯಾಳ್ ಭಾವಕ ಜೀವರುಗಳು ಶೀತಲತಾಭಿಭೂತರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರುಗಳ ಪ್ರದಯವು ಶಾಂತ-ಶಾಂತವಾಗಿ ಮುನಿಎಂದುರುಗಳ ಅತ್ಯಾನುಭವಮೂಲಕವಾದ ಸಹಜರುದ್ದ ಉದಾಸೀನ ದರೆಯ ಕುರಿತು ಗೌರವದೊಂದಿಗೆ ವಿನಮಿತರಾಗಿ ಮೋಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಧಿಕಾರದ ಮನನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸುಷಾತ್ರ ಮುಮುಕ್ಷು ಜೀವರುಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಶುದ್ಧಾತ್ಮಕದ್ವಾದ ಅರ್ಥಯಿದಿದ ಶಾಖಾವಿಕದರೆಯ ಅಂತರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷದ ಉಪಾಯದ ಅಂತರವ ಅಂತರವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ' ವೆಂಬುದು ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಪವಿತ್ರಶಾಸ್ತ್ರದ ಕರ್ತೃ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಪುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ್ದೇವರ ಕುರಿತು ಪೂರ್ವ ಗುರುದೇವರದು ಅಪಾರ ಭಕ್ತಿಯಿದೆ. ಶ್ರೀ ಸಮಯಾರ, ನಿಯಮಾರ, ಪ್ರವಚನಾರ, ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಂಗ್ರಹ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗಾಢೆಯಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯ ಸಂದೇಶವಿದೆಯಿಂದು ಅವರು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗಾಢೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅಳವಣ್ಣ ಅಳೆಯ ಮೋದವರಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಶಕ್ತಿಯ ಅಳೆಯ ಮೊರದುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾರಗಂಭಿರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಚಯಿತರಾದ ಪರಮಕ್ರಿಯಾಲು ಅಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಪರಮ ಅಲ್ಲಾಂಕ ಸಾಮಧ್ಯವಿತ್ತು, ಪರಮ ಅದ್ವೈತ ಸಾತ್ತಿರ್ಯ ಅಂತಭಾರವ್ಯಯೋಗಗಳಲ್ಲದೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ರಚನೆಯು ತಕ್ಷಾವಿಲ್ಲ. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಾಣಿಯು ಮುಕ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರರುಷನ

ದಾರ್ಶಿಯಿಡೆಯಂಬುದನ್ನು ನಾಂ ಸ್ಥಾಪಿಸಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತೇದೆ. ಇದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗಾಢೀಯು ಆರಸೆಯ-ಎಸೆಯನ್ನು ಗುಣಾವುಸದಲ್ಲಿ ಜೀಕುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಮುನಿಯ ಆತ್ಮನುಭವದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಾಗಿದೆ. ಈ ರಾಸ್ತೆಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಾದ ಕುಂದಪುಂಡಾಬಾಯ್ದೆವರು ಮಹಾವಿದೇಹಕ್ಕೆತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞವಿರೇತರಾಗ ಶೀಮಂಧರ ಭಗವಂತರ ಸಮಾಧಾರಣೆ ಮೋಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಂಟು ದಿವಕರಗಳರಿಗೆ ಇದ್ದರಿಂಬ ಮಾತು ಯಥಾತಥ್ಯವಿದೆ, ಅಕ್ಕರೆ ಸತ್ಯವಿದೆ. ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಆ ಪರಮೋಪಕಾರಿಗಳಾದ ಅಬಾಯ್ ಭಗವಂತರ ಮುಖಾಂತರ ರಚನಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾರಣೆ ಮೋದಲಾದ ರಾಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ತೀಘ್ರಂಕರದೇವರ ಒಂಕಾರಾರ್ಥನಿಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಣ ಉಪದೇಶವಿದೆ.

ಈ ರಾಸ್ತೆದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ ಕುಂದಪುಂಡಾಬಾಯ್ದೆವರ ಪ್ರಕೃತ ಗಾಢೀಗಳ ಮೇಲೆ ಸಮಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯಂಬುದು ಹೆಸರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಚೀಕೆಯ ಲೇಖಕರು (ಸ.ನಿ.ಸಂ. ಹತ್ತನೇಯ ರತ್ನಾಳಿಯಲ್ಲಾದ) ಶ್ರೀ ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಬಾಯ್ದೆವರಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಈ ರಾಸ್ತೆದ ಮೂಲಕರ್ತ್ಯಾಗಳು ಅಲೋಕಕ ಪ್ರರೂಪರಿದ್ವಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇದರ ಚೀಕಾಕಾರದೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥ ಆಬಾಯ್ರಿದ್ವಾರೆ; ಅವರು ಸಮಯಾರದ ಹಾಗೂ ಪ್ರವಚನಸಾರದ ಚೀಕೆಯನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ವಾರೆ ಮತ್ತು ತಾತ್ತ್ವಧರ್ಮಾರ, ಪ್ರರೂಪಾಧಿಸಿದ್ದುವಾಯ ಮೋದಲಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ವಾರೆ. ಅವರ ಚೀಕೆಗಳಂಥ ಚೀಕೆಯನ್ನು ಇದುವರಿಗೆ ಯಾವ ಜ್ಯೇಷ್ಠಗ್ರಂಥದ ಮೇಲೂ ಬರೆಯಲಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಚೀಕೆಗಳನ್ನೂ ಒದುವವರಿಗೆ ಅದರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಸಿಕತೆ, ಆತ್ಮನುಭವ, ಪ್ರವಿರವಿದ್ವತ್ತೆ, ವಸ್ತುಸ್ಥರೂಪವನ್ನು ನಾಯಿದಿಂದ ಸಿದ್ಧಮಾಡುವ ಆಧಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಜನಶಾಸನದ ಸಾಂಪತ್ತಿಯ ಆಗಾಧಜ್ಞಾನ, ನಿಶ್ಚಯ-ವ್ಯವಹಾರದ ಸಂಭಿಂಧದ್ವಾರೆ ನಿರೂಪಕೆ ಮಾಡುವ ವಿರಲತ್ತೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಕಾಷ್ಯತ್ತಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರತೀತಿಯಾಗಿ ಮೋಗುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾದ ರಚನ್ಯದನ್ನು ತಂಬಿಬಿಡುವ ಅವರ ತಕ್ಷಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಅಶ್ವಯುಚಕತ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅವರ ದೈವಿಣಿಕಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇವಿಗಳ ವಚನದಂತೆ ಇವೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮೂಲಕಾರಿರ ರಾಸ್ತೆಗಳು ಅನುಭವ, ಯುಕ್ತಿ ಮೋದಲಾದ ಸಮಸ್ಯ ಸಮುದ್ರಿಯಂಬುದ ಸಮೃದ್ಧಿವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಚೀಕಾಕಾರರ ಚೀಕೆಗಳೂ ಅವೆಲ್ಲ ಸಮುದ್ರಿಗಳಿಂದ ವಿಭಾಗಿತವಿದೆ. ರಾಸನ ಮಾನ್ಯದಾದ ಭಗವಾನ ಕುಂದಪುಂಡಾಬಾಯ್ದೆವರು ಈ ಕಲೀಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಗದ್ವಾರು ತೀಘ್ರಂಕರದೇವರಂಥ ಕಾಯ್ದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಬಾಯ್ದೆವರು ಅವರು ಶ್ರೀ ಕುಂದಪುಂಡ ಭಗವಂತರ ವ್ಯಾದಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದಾರ್ಥಿಯೇ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಅವರ ಗಂಭೀರ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಯಥಾರ್ಥರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿ ಅವರ ಗಂಧರವಂತೆ ಕಾಯ್ದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಬಾಯ್ದೆವರು ರಚಿಸಿದ ಕಾಷ್ಯಗಳೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಸ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮನುಭವದ ಮಾದರಿದ ವರಿಪೂರ್ವವಿದೆ. ಶ್ರೀ ಸಮಯಾರದ ಚೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥ ಕಾಷ್ಯ (ಕಲ್ಪ)ಗಳು ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಪ್ರಭಮಲಧಾರಿದೇವರಂಥ ಸಮರ್ಥ ಮುನಿವರರ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಚಿರಿವೆ ಮತ್ತು ಇಂದೂ ಅವು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಸದಿಂದ ವರಿಪೂರ್ವವಾದ ಮಥುರ ಕಲಶಗಳು ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಸಿಕರ ವ್ಯಾದಯ ತಂತ್ರಿಯನ್ನು ರೂಂಕೃತಗೊಳಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಕವಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಬಾಯ್ದೆವರ ಸ್ಥಾನವು ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿದೆ.

ಪಂಚಾಂತ್ರಕಾಯ್ದಂಗಪದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ ಕುಂದಪುಂಡಾಬಾಯ್ದೆವರು ಇಲ್ಲಿ ಗಾಢೀಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಬಾಯ್ದೆವರು ಸಮಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯಂಬುದು ಹೆಸರಿನ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಜಯಸೇನಾಬಾಯ್ದೆವರು ತಾತ್ಪರ್ಯವ್ಯತ್ಪಿಯಂಬುದು ಹೆಸರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಚೀಕೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ವಾರೆ. ಶ್ರೀ ಪಾಂಡ ಹೇಮರಾಜರು ಸಮಯವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು (ಪ್ರಾಚೀನ) ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ವಾರೆ, ಅದರ ಹೆಕರು ಬಾಲಾವಚೋಧ ಭಾವಾ ಚೀಕೆಯಿದೆ. ವಿಶ್ವಮ ಸಂಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವಕ ಮಾಂಡಲಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಾದ ಹಿಂದಿ ಪಂಚಾಂತ್ರಕಾಯ್ದಂಗದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಗಾಢೀಗಳು, ಎರಡೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಚೀಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಹೇಮರಾಜಕ್ಕೆ

ಭಾಬಾವಚೋಧ ಭಾಬಾ ಟೀಕೆಯನ್ನು (ಶ್ರೀ ಪನ್ನಾಲಾಲ ಬಾಕಲಿವಾಲರಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತ ಹಿಂದಿಗೆ ಭಾಬೆಯ ಪರಿಪರ್ತಿತ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ) ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ನಂತರ ಪ್ರಕಟವಾಗುವಂಥ ಗುಜರಾತಿ ವಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಂಗಾದಲ್ಲಿ ಮೂಲಗಳಾಳಿಗಳು ಅವುಗಳ ಗುಜರಾತಿ ಪದ್ಯಾನುವಾದ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಮಯವ್ಯಾಪ್ತಿ - ಟೀಕೆ ಮತ್ತು ಆ ಗಾಧಾಟೀಕೆಯ ಆಕ್ಷರತೆಗೆ ಗುಜರಾತಿ ಅನುವಾದವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ, ಅದರದು ಇದು ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವಿದೆ. ಸ್ವಷ್ಟಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ತೋರಿದಲ್ಲಿಲ್ಲ 'ಕೌಶಾದಲ್ಲಿ' 'ಭಾಬಾಫರ್' ದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಷ್ಟಿಯ ಮಾಡಿದೆ. ಸ್ವಷ್ಟಿಯ ಮಾಡುವಾಗ ಅನೇಕ ಸ್ವಾಂಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಒಯಸೇನಾಚಾರ್ಯರ್ ದೇವಕೃತ ತಾತ್ಯಯವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಯು ವಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವಾಗಿದೆ; ಕೆಲವು ಸ್ವಾಂಗಳಲ್ಲಿಂತಹ ತಾತ್ಯಯವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಯ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗದ ಅಕ್ಷರತೆಗೆ ಅನುವಾದವನ್ನೇ 'ಭಾಬಾಫರ್' ಅಥವಾ ಪರ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಸ್ವಾಂಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹೇಮರಾಜಕೃತ ಬಾಬಾವಚೋಧ ಭಾಬಾ ಟೀಕೆಯ ಆಧಾರವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಪರಮಶ್ರುತ ಪ್ರಭಾವಕ ಮಂಡಲದಿಂದ ಮುದ್ರಣಗೊಂಡ ವಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದೊಡನೆ ಪಕ್ಷಲಿಖಿತ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದಿಮ್ಮೆ ಅರುದ್ದಗಳು ಕಂಡು ಬಂದವು ಅವನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಹಾಸ್ತದ ಟೀಕೆಯ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವು ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದು ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕೋಚನದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಪರಮಷ್ಠಾಷ್ಟ ಗುರುದೇವರ ಅಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾನ್ ಹಾಸ್ತದ ಅನುವಾದವಾಗಿದೆ. ಅನುವಾದ ಮಾಡುವ ವಂಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಯು ನನಗೆ ಗುರುದೇವರಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಗುರುದೇವರ ಪದಿತ, ಜೀವನದ ಪರ್ವತಕ್ಕ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಪಾಮರನಿಗೆ ಜನವಾಣಿಯ ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪಾದರೂ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಭಗವಾನ ಕುಂಡಸಂದರ್ಶನದೇವರ ಮತ್ತು ಅವರ ರಾಸ್ತಗಳ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವಾದರೂ ಮಂಬಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು? ದಾಗೂ ಆ ಹಾಸ್ತಗಳ ಅಧರಾವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವಾದರೂ ಶಕ್ತಿಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು? ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅನುವಾದದ ಸಮಸ್ತ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲವು ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವರೇ ಇರುವುದರಿಂದ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಗುರುದೇವರ ಅಮೃತವಾಣಿಯ ಸ್ಮೃತವೇ - ಅವರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅವಶೇಷ ಉಪದೇಶವೇ - ಯಥಾವಾಮಯ ಈ ಅನುವಾದದರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಶಕ್ತಿಸಿಂಚನ ದಾಗೂ ಭಕ್ತಭಾಯಿಯಿಂದ ನಾನು ಈ ಮಹಾನ್ ಹಾಸ್ತದ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವ ಸಾಧನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಕೃಷ್ಣಯಿಂದ ಇದು ನಿರ್ವಿಷ್ಟವಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಆ ಪರಮಷ್ಠಾಷ್ಟ ಗುರುದೇವರ ಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಭಾವದೊಡನೆ ವಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಪರಮಷ್ಠಾಷ್ಟ ಸೋದರಿಶ್ರೀ ಚಂಪಾಬಹನ ದಾಗೂ ಪರಮಷ್ಠಾಷ್ಟ ಶ್ರೀ ರಾಂತಾಬಹನರ ಕುರಿತೂ ಈ ಅನುವಾದದ ಪೂರ್ಣಾರ್ಥತೆ ಮಾಡುತ್ತ ಉಪಕಾರವರದ ಉಗ್ರವ್ಯತ್ತಿಯ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ ಅವರ ಪದಿತ, ಜೀವನ ಮತ್ತು ಹೋಧವು ಈ ಪಾಮರನಿಗೆ ಶ್ರೀ ವಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಂಗಾದಲ್ಲಿ, ವಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಮಹಾನ್ ಕರ್ತವ್ಯವಿನ ಕುರಿತು ದಾಗೂ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಏತರಾಗ ವಿಜ್ಞಾನತಯಃ ಕುರಿತಾಗೌರವ ಪ್ರದಿಷ್ಪಾಪಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವಂಥ ಆ ಪರಮಷ್ಠಾಷ್ಟ ಸಮೋದರಿಯರ ಚರಣಕವಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಘರದಯವು ಸಮನವಾಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಅದರಗೇಯ ಶ್ರೀ ರಾಮಚೇಭಾಯಿ ಮಾನಕಚಂದ ದೋಸಿ ವರ್ಕೆಲ ದಾಗೂ ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮಾರಿ ಶ್ರೀ ಚಂದುಲಾಲ ವೀಮಚಂದ ಜೋಬಾಲಿಯಾರದು ಹಾರ್ಡಿಕ ಸವಕಾರವಿದೆ, ಅದರಗೇಯ

ಶ್ರೀ ರಾಮಚೀಭಾಯಿ ಯವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಸ್ತಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳೊಳಗೆಂದ ಸಮಯವಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನುವಾದವನ್ನು ಸೂಕ್ತತೆಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಯಥೋಚತ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಬರುವಂಥ ಚಿಕ್ಕ-ಪುಟ್ಟ ಕಲಣತೆಗಳ ನಿರಾಕರಣೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿಶಾಲ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸೂಚನೆಗಳು ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಚಂದೂಲಾಲರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನುವಾದವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತತೆಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ, ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶ್ರಮಪೂರ್ವಕ ಪದ್ಧತಿಯಿತ ಪ್ರತಿಗಳ ಅಧಾರದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೇಕೆರುನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ, ಗಾಥಾಸೂಚಿ, ರುದ್ರಿಪತ್ರ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ತುಂಬ ಸಾವಧಾನತೆಯೊಡನೆ ಕರಡು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. - ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಸಾವಧಾನತೆಯೊಡನೆ ಸರ್ವತೋಮಾಂತಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಇಂಥ ಹಾದಿಕ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಅಂತಹ ಕರಣಭೂವರಕ ಅವರೀವರ ಅಭಾರ ಮನ್ಮಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವರುಗಳ ಹಾದಿಕ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಈ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೊರತೆಗಳು ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾನು ಯಾವ - ಯಾವ ಟೇಕೆಗಳ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧಾರ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಅವಲ್ಲವುಗಳ ರಚನೆಕಾರರಿಗೂ ನಾನು ತುಂಬ ಮುಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಅನುವಾದವನ್ನು ನಾನು ಪಂಚಾಷ್ಟಕಾಯಿಸಂಗ್ರಹದ ಕುರಿತು ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಗುರುದೇವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ನಿಜಕಲ್ಪನಾದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೆದರುತ್ತ - ಹೆದರುತ್ತ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅನುವಾದ ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲ ಅಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರಾ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗದಂತೆ ತುಂಬ ಜಾಗರೂಕತೆ ವಹಿಸದ್ದೇನೆ. ಅದಾಗ್ನೇ ಅಲ್ಪಜ್ಞತೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂದರೂ ಅಶಯವು ಪರಿವರ್ತನವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ದೋಷಗಳು ಉಳಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರಾದ ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವ, ಟೇಕಾಕಾರರಾದ ಶ್ರೀ ಅಮೃತಚಂದ್ರ, ಬಾಯ್ರದೇವ, ವರಮಕ್ಯಪಾಳು ಶ್ರೀ ಗುರುದೇವ ಹಾಗೂ ಮುಮುಕ್ಷುವಾರಕರುಗಳ ಹಾದಿಕ ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ಜನೇಂದ್ರ ಶಾಸನವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವಂಥ ಈ ಪದಿತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಟೇವನು ಇದರ ಅಶಯಗಳನ್ನು ಉನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಅವನು ವಿಂಡಿತವಾಗಿ ಈ ಚತುರ್ಗತಿಯ ಅನಂತ ದುಃಖವನ್ನು ನಾಕ ಮಾಡಿ ನಿವಾರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಅಶಯಗಳನ್ನು ಸಮ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವರ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮೂಲಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡು ಅವಶ್ಯಕವಿದೆ.

ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಥನವು ಶಾಸ್ತ್ರಿತ ನಿಶ್ಚಯನಯದ್ವಿದೆ (ಅದು ತನ್ನನ್ನು ಪರದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ) ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕಥನವು ಪರಾಶ್ರಿತ ವ್ಯವಹಾರನಯದ್ವಿದೆ (ಅದು ತನ್ನನ್ನು ಪರದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ರೂಪದಿಂದ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ); ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಥನವು ಅಭಿನ್ನಶಾಧ್ಯ ಶಾಧನ ಭಾವಾಶ್ರಿತವಾದ ನಿಶ್ಚಯನಯದ್ವಿದೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಭಿನ್ನಶಾಧ್ಯಶಾಧನ ಭಾವಾಶ್ರಿತವಾದ ವ್ಯವಹಾರನಯದ್ವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ ಕಥನಗಳದ್ದಂತೂ ನೇರವಾಗಿಯೇ ಅಥವಾ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ಕಥನಗಳನ್ನು ಅಭೂತಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ನಿರವಾದ ಅಶಯದೇವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಒಿಗೆ ಮಾಡದ ಹೋದರೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡರಿಂದ ಅನಧರ್ವವಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದ್ವಾರ್ಪ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆ ಅದು ತನ್ನದೇ ಗುಣ ಪರಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಉತ್ತಾದವ್ಯಯಧಾರ್ಮಿಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಅದು ಪರದ್ವಾದ ಗ್ರಹಣತ್ವಗೊಂಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪರದ್ವಾಪು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಲಾಭ-ವಾನಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಸಹಾಯವನ್ನಾಗಲಿ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಲ್ಲ. ಜೀವದ ದುರ್ದ್ವಪಯೋಗಾಯವು ಸಂಪರ್-ನಿರ್ಜರೆ - ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಿದ್ದರೆ ಅಶ್ವದ್ರು ಪರಮಾಯವು ಅಸ್ವ-ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಿದೆ - ಇಂಥ ಮೂಲಭೂತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಧೆತಲುಪಡಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ರಾಸ್ತೆದ ಕಥನಗಳ ಅರ್ಥವಾದರೆಯೇಕಾಗುವುದು. ಈ ರಾಸ್ತೆದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಜನಭೂತವಾದ ಭಾವಗಳ ನಿರೂಪಕ್ಯಾಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ರಾಸ್ತೆದ ಅಭ್ಯಾಸದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೆಯು ಸಮಯಸಾರ, ನಿಯಮಸಾರ, ಪ್ರವಚನಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯ ರಾಸ್ತೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮಾಡಿದರೆ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಈ ರಾಸ್ತೆ ಅರಾಯಿಸನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿವಲ್ಲಿ ವಿರೇಷ ಮಲಭವಾಗಬಹುದು. ಆಚಾರ್ಯ ಭಗವಂತರು ಸಮ್ಮಾನಾನದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯು ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಭಾವನೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಪಂಚಾಸ್ತಕಾಯಸಂಗ್ರಹ ರಾಸ್ತೆವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಇದರ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಚೈತನ್ಯಗುಣಮಾರ್ಯವಾದ ಜೀವದ್ವಾಪಾಮಾಸ್ಯದ ಅಶ್ರಯ ಮಾಡಿ, ಸಮ್ಮಾರ್ತನ ಸಮ್ಮಾನಾನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭವಷ್ಯಮಣಿದ ಮುಖಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಬೇಕಿಂಬುದೇ ಭಾವನೆಯಿದೆ. ಈ ಅಮೃತಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವರು ಪಂಚಾಸ್ತಕಾಯ ಸಂಗ್ರಹದ ಸಮ್ಮಾನವಚೇಧನೆಯ ಫಲವನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ತಬ್ಬಗಳಿಂದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

“ಯಾವ ಪ್ರರೂಪನು ನಿಜವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುತತ್ವದ ಕಥನ ಮಾಡುವಂಥ ಈ ‘ಪಂಚಾಸ್ತಕಾಯಸಂಗ್ರಹ’ವನ್ನು ಅರ್ಥಿಸಿರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾದ ಜೀವಾಸ್ತಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅಂತಗ್ರಹತವಾದ ವಿದ್ಯಮಾನ ತನ್ನನ್ನು (ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು) ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ, ಪರಸ್ಪರ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭೂತವಾದಂಥ ಅನಾದಿರಾಗದ್ವೇಷ ಪರಿಣಾಮ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಾಬಂಧದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸ್ವರೂಪವಿಕಾರವು ಅರೋಪಿತವಿರುವಂಥ ತನ್ನನ್ನು (ನಿಜಾತ್ಮನನ್ನು) ಆ ಸಮಯ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಬರುವುದರ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಿ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕಚೌತೀಯ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದರಿಂದ (ಎಂದರೆ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯಸ್ವಭಾವದ ಹಾಗೂ ವಿಕಾರದ ಭೇದಜ್ಞಾನವು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟಪ್ರವರ್ತಕಮಾನವಾಗುವುದರಿಂದ) ಕರ್ಮಾಬಂಧದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪ್ರವರ್ತನ ಮಾಡುವಂಥ ರಾಗದ್ವೇಷ ಪರಿಣಿತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವಂಥ ಪ್ರರೂಪನು ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛ ಜೀವಾಗಿ ಹೋಗುವಂಥ ಜಘನ ಸ್ವೇಚ್ಛಗುಣದ ಸಮ್ಮುಖಿವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಾತ್ಮಿರುವ ಪರಮಾಣುವಿನಂತೆ ಭಾವೀ ಬಂಧದಿಂದ ಪರಾಜ್ಯಾಪಿವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಾಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುತ್ತೇ, ಪೂರ್ವ ಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮೊಂದುತ್ತೇ, ಆಗ್ನಿತಪ್ತ ಜಲದ ದುಃಖಿತಿಯಂತೆ ಆ ದುಃಖಿದಿಂದ ಪರಿಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಅನುವಾದಕನ ನಿವೇದನೆ

ಭಗವಾನ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರೇವ ಪ್ರಸೀತ 'ರತ್ನಚತುಷ್ಪಯ'ಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಾರ್ಥಿಯಾಗೂ. ಜರಾ ಹಿತಪೂರ್ವಾ ಆದ ತೀ ಸಮಯಾರಂತ್ರ ಆಚಾರ್ಯ ಅಮೃತಚಂದ್ರರೇವ ವಿರಚಿತ 'ಅತ್ಯಧಿಕ್ಷಾತಿ'ಯಂತೆ ಏಕೆಂಬಾಜಕ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದವಾಗಿ ಬೆಳಕುಕಂಡು ಜನರ ಕ್ಕೆ ಸೇರಿಯಾಗಿದೆ. ಈಗ ಆದೇ ಆಚಾರ್ಯರ ಭಾಗವಂತರ 'ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಂಗ್ರಹ'ವೆಂಬ ದಿವ್ಯಕೃತಿಯು ಆಚಾರ್ಯ ಅಮೃತಚಂದ್ರರೇವ ವಿರಚಿತ 'ಸಮಯವ್ಯಾಪ್ತಿ'ಯಂತೆ ಏಕೆಂಬಾಜಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಇದೇ ಮೊದಲು ಬಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಇ. ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರೇವರು ಈ ಭಾರತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿತಾಳ ಮಾನವ ಕೋಟಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಯೋಜನಭೂತವಾದ ಅನೇಕ ದಿವ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಇಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಶಾವಿರ ವರುಷಗಳು ಕೆಳೆದುಮೋಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವರ ಆ ದಿವ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಹಾಕ್ಕತ - ಸಂಕ್ಷೇತ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಇಂದಿನ ಜನ ಬೆಳಕೆಯ ಸುಲಭ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಬಂದು ತೀ ಸಾಮಾನ್ಯನವರಿಗೆ ತಲುಪಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿದಿಂದ ಹೇಳಲೇಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದೂದಿಗಿದೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತೀ ಕುಂದಕುಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯವು ಈ ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಅಮೌಂದು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯನವರಿಗೆ ತಲುಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಇಂದಿನ ಇಪ್ಪತ್ತನೇಯ ಶತಮಾನದ ನಷ್ಟೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಸೌಂದರ್ಯಿಯ ಪ್ರಕ್ಷೇಷಣೆದರದಿಂದ ಭಾನುವಿನಂತೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದ ಪ್ರಾ. ಗುರುರೇವ ತೀ ಕಾನಂಡಿಸ್ತಾಮಿಗಳವರು ಭ. ಕುಂದಕುಂದಭಾಷಿತ್ಯದ ಗಭರಸ್ಯ ನಿಧಿಯನ್ನು - ಭಗವಾನಾತ್ಮನ ವಿರಾಟ ವೈಭವವನ್ನು ತಮ್ಮ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನದ್ವಷ್ಟ್ಯಿಯಂದ ದರ್ಶಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಅತ್ಯಧಾತ್ರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಒಂದು ಅಭಿಜಾತಪೂರ್ವವಾದ ಕಾಂತಿಯನ್ನೇ ಉಂಟು ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರವಚನಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಭ. ಕುಂದಕುಂದರೇವ ವಿರಚಿತ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸ್ವತ್ವದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಯೊಳಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿಸಿ ಅವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಿತರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯನವರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿದರು. ಅವರದೇ ಬಂದು ಪವಿತ್ರ ಪ್ರಕಣಿಯಂದ ನಮ್ಮ ಕರ್ತಾಣಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಪನಯಾದ ತೀ ದಿಗಂಬರ ಜ್ಯೇಂದ್ರ ಚ್ರಿಸ್ತ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ವಿಂದಿಯಂದ ಈಗಾಗಲೇ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಕುಂದಕುಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎರಡನೇಯ ಕೃತಿಯಾಗಿ 'ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಂಗ್ರಹ'ವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಇಡೀ ಕನ್ನಡನಾಡಿಗೇನೇ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ದ್ವಾರಾಂಗರೂಪದಿಂದ ವಿಶ್ವೀರ್ಣವಾದಂಥ ಪ್ರವಚನವು ಕಾಲಸಹಿತವಾಗಿ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದಿಂದ ಬೇರೆಯಾದುದೇನನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರವಚನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾರವಂದರೇನೇ ಈ 'ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಂಗ್ರಹ'ವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜೀವ, ಪುರುಷ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ದ್ರವ್ಯದ ಸಮಸ್ತ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಸದ್ವಾಪವಿರುವುದರಿಂದ ಅದೂ ಕೂಡ ದ್ರವ್ಯ ಸಂಭಿಗೆ ಪ್ರಪ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಕೂಡ ದ್ರವ್ಯದ ಸಮಸ್ತ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಸದ್ವಾಪವಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಕೂಡ ದ್ರವ್ಯ ಸಂಭಿಗೆ ಪ್ರಪ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ. ಆಗಾಗ್ಳೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವ-ಪುರುಷ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಎರಡು ಅಧಿವಾ ಪೆಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಅಸ್ತಿಕಾಯತನವಿದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕಾಲಾಣಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಂಶದ್ವಿಯಂದ ಲೋಕಾಕಾರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಷ್ಟು ಅಂಬಿಕಾವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಏಕಪ್ರದೇಶಿತನದ ಕಾರಣ ಅಸ್ತಿಕಾಯತ್ವವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಪ್ರವಚನದರಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಲದ ಕಥನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಜೀವ-ಪುರುಷಗಳ ಪರಿಣಾಮದ ಮುಖಾಂತರ ತಿಳಿದುಬರುವಂತೆ ಅದರ ಪಯ್ಯಾರ್ಥಕಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅಂತಭೂತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಬಂದು ಮುಖ್ಯ ಮನ್ಯ ಬಂದು ಗೌಣರೂಪವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಮನ್ಯ ತತ್ತ್ವದ ಕಥನ ಮಾಡುವಂಥ ಈ 'ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ'

ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಯಾವನು ಯಥಾರ್ಥರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶುದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥಭಾವವುಳ್ಳವನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ, ಪರಿಸ್ವರಕಾರ್ಯಕಾರಣಭೂತವಾದಂಥ ಅನಾದಿ ರಾಗದ್ವೈಪ ಪರಿಸಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಕರ್ಮಬಂಧದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ವಿಕಾರವು ಅರೋಧತವಾಗುವಂಥ ತನ್ನನ್ನು ಆ ರಾಗ-ದ್ವೈಪಗಳ ಪರಿಣಿತಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅನುಭವ ಮಾಡಿದರೆ ಭಾವೀ ಬಂಧದಿಂದ ಪರಾಜ್ಯಾವಿನಾಗಿ ದುಃಖದಿಂದ ಪರಿಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಪರಮ ಪರ್ವತವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರ್ಮತತ್ವದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಾರಪ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಿರುವ ಮೂರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಜೀವನು ತನ್ನ ಅನಾದಿ ಕಾಲೀನವಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮೊಂದುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಜೀವನು ಎಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ಪರ್ಮತತ್ವವನ್ನೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಜೀವತತ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವಿರಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ಅವನು ಕೊಟ್ಟಿ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ವಾಸ್ತವಿಕವಾದ ಸುಖವು ಅವನಿಗೆ ಉಭಿನ್ನವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಜಾಯ ಭಗವಂತರು ಇಂಥ ಮೂಲಭೂತವೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಬ್ರಹ್ಮೋಽಜಸಕರವೂ ಆದ ಈ 'ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯವಂಗ್ರಹ' ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅನಂತ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಮಹತತ್ಪೂರ್ವಾಣವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸುವ ಪ್ರಾಣಯೋಗವು ನನಗೆ ಉಭಿನ್ನದ್ವಾರಾ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನನಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಯಥಾರ್ಥ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಯೋಗವಾಗಿದೆ. ನಾನು ಇದರ ಅನುವಾದವನ್ನು ತುಂಬ ಭಕ್ತಿ-ಶ್ರದ್ಧೆಯಾದನೆ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಯೋಗವಾಗಿದೆ. ನಾನು ಇದರ ಅನುವಾದವನ್ನು ತುಂಬ ಭಕ್ತಿ-ಶ್ರದ್ಧೆಯಾದನೆ ಮೂಲಭಾವಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಪ ಬಾರದಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ದ್ವಿಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಭಾವವು ತಪ್ಪಿಯೋಗದಂತೆ ನೊಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನು ಆಜಾಯ ಭಗವಂತರ ಮೂಲ ಪ್ರಾಕ್ತ ಗಾಂಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಮೋಹಗೆ ಇಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗಂತೂ ತುಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಮೈಯೀಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದೇನೆ ಆದರೂ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯ ಅಲ್ಪತೆಯಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮೋಷಣಗಳು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದರ ಕುರಿತು ಮೂಲಗ್ರಂಥಕರ್ತರಾದ ಆಜಾಯ ಭಗವಂತರಲ್ಲಿ ನಿನಯಪೂರ್ವಾಕ ಕ್ಷಮೆ ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಿಷಿಕರು ಈ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿನ ಲೋಪದೋಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಅವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ಭರವಸೆ ನೀಡುತ್ತೇನೆ.

ಇನ್ನು ಈ ಅನುವಾದವನ್ನು ಆದಿಯಿಂದ ಅಂತ್ಯದವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಲಹೆ ಮೂಡನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ, ಗ್ರಂಥವು ನಿದೋಽವಾಗುವಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಬ್ರ. ಶ್ರೀಯತಪಾಲ ಜ್ಯೇನ, ಎಂ.ಎ., ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಚಂಗಳೂರಿನ ದಿಗಂಬರ ಜ್ಯೇಸಂಸ್ಯೇಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಚಿಂತನ ಮೊಹೆತ್ತೆ ಧರ್ಮಾನುರಾಗಿ ಶ್ರೀತ್ವದಿಂಬಳಿಮಾರ ನವಲಗುಂಡ, ಧಾರವಾಡ ಅವರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದ ನೆರವು ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಆತ್ಮೀಯ ಧರ್ಮಬಂಧುಗಳಿಲ್ಲಿಗೂ ನಾನು ತುಂಬ ಹೃದಯದಿಂದ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕೊನೆಯದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸಾಧಮೀ ಮೋದರರೆಲ್ಲರು ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇದರ ಸದುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಮೇಲ್ಪೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀರೆಂಬ ಪರಮಾವಾಸ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಈ ದಿವ್ಯಕೃತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮಗಳ ಕರಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ವಿಷಯ	ಗಾಳಿ
ಇದೋದ್ರವ್ಯಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪವಾದ ಪೀಠಿಕೆ	೧ - ೨೬
ಒಂದೇದ್ರವ್ಯಾಸ್ತಿಕಾಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೨೭-೨೯
ಪ್ರಥಮಲದ್ರವ್ಯಾಸ್ತಿಕಾಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೩೧-೩೨
ಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಾಸ್ತಿಕಾಯ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮದ್ರವ್ಯಾಸ್ತಿಕಾಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೩೩ - ೩೫
ಅಕಾಶದ್ರವ್ಯಾಸ್ತಿಕಾಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೩೦-೩೨
ಚೂಲಿಕೆ	೩೨-೩೯
ಕಾಲದ್ರವ್ಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೦೦-೧೦೨
ಉಪಪಂಚಾರ	೧೦೩-೧೦೪
ನವಪದಾರ್ಥಪೂರ್ವಕ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಪ್ರಪಂಚವಣಿನೆ	೧೦೫-೧೦೮
ಒಂದೇಪದಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೦೯-೧೧೨
ಅಜೀವಪದಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೧೪-೧೧೯
ಪೃಣಿ-ಪಾಪಪದಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೨೦-೧೨೪
ಅಸ್ರವಪದಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೨೫-೧೩೦
ಸಂವರಪದಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೩೧-೧೩೯
ನಿಜರಾಪದಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೪೧-೧೪೯
ಒಂಧಪದಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೪೨-೧೪೯
ಮೋಕ್ಷಪದಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	೧೫೦-೧೫೨
ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ ಪ್ರಪಂಚಸೂಚಕ ಚೂಲಿಕೆ	೧೫೪ - ೧೬೨
ಗಾಳಿಗಳ ವಸ್ತಾನುಕ್ರಮ ಸೂಚಿ	(ಪುಟ) ೨೧೯-೨೨೨

ಭಗವಾನ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ್ದೇವರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ

ಸಂದೋಽ ವಿಭೂತ್ಯೈ ನ ಕೈರಿಹ ಕೊಂಡಕುಂದ:

ಕುಂದ - ಪ್ರಭಾ - ಪ್ರಣಾಯ - ಕೀರ್ತಿ - ವಿಭೂತಿತಾತಃ ।

ಯಶ್ವಾರು - ಚಾರಣ - ಕರಾಂಬಿಜಚಂಚರೀಕ -

ಕ್ಷತ್ರೀ ಶ್ರುತಸ್ಯ ಭರತೇ ಪ್ರಯತಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಮ್ ॥

(ಚಂದ್ರಗಿರಿ ಪರಾತದ ಶಿಲಾಲೇಖ)

ಅರ್ಥ :- ಕುಂದಪುಷ್ಟದ ಪ್ರಭೀಯನ್ನ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಯಾರ ಕೀರ್ತಿಯ ಮುಖಾಂತರದ ತದಿಕ್ಷುಗಳು ವಿಭೂತಿವಾಗಿವೆ, ಯಾರು ಚಾರಣರ-ಚಾರಣಿಯಿಂದಿಂಥ ಸಂಪನ್ಮೂರ್ಚಿತ ಮಹಾಮುನಿಗಳ - ಸುಂದರ ಹಸ್ತ-ಕುಮಲಗಳ ಪ್ರಮರವಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಯಾವ ಪರಿಶ್ರಾತ್ಯರು ಭರತಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಶುತ್ತ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಆ ಕುಂದಕುಂದವಿಭೂಗಳು ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದ ವಂದ್ದರಾಗಿಲ್ಲ?

.....ಕೊಂಡಕುಂದೋ ಯತೀಂದ್ರಃ ॥

ರಜೋಭಿರಸ್ತ್ವತಮತ್ತಮಂತ -

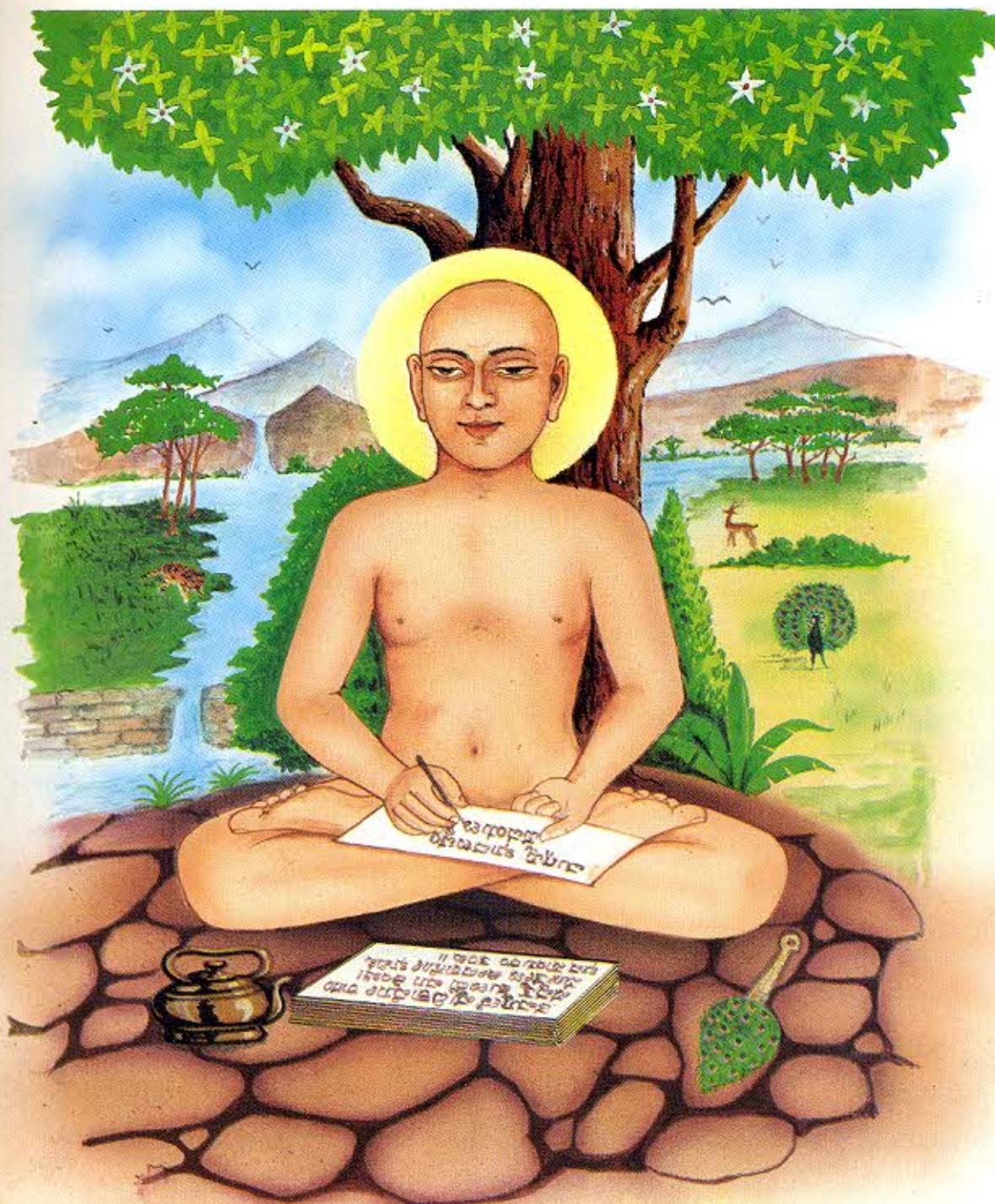
ಚಾರ್ಯೋಽಪ ಸಂವ್ಯಂಜಯಿತುಂ ಯತೀತಃ ।

ರಜಃಪದಂ ಭೂಮಿತಲಂ ವಿಹಾಯ

ಚಚಾರ ಮನ್ಯೇ ಚತುರಂಗುಲಂ ಸಃ ॥

(ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ - ಶಿಲಾಲೇಖ)

ಅರ್ಥ :- ಯತೀತ್ಯರು (ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಸ್ಥಾಮಿಗಳು) ರಜಸ್ಯಾನವನ್ನು ಭೂಮಿತಲದನ್ನು - ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಮನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅದರಿಂದ ಅವರು ಅಂತರ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ರಜದಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ವಾಸ್ಥೆಯನ್ನು ದೃಕ್ತಪರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹಾನಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. (ಅವರು ಅಂತರ್ಯಾದಲ್ಲಿ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಮಲದಿಂದ ಅಸ್ವಾಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಧೂಳನಿಂದ ಅಸ್ವಾಸ್ಥೆಗೆ ದ್ವಾರಾ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದ್ದರು.)

ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರೇವರು ವನದಲ್ಲಿ ತಾಜಪತ್ರದ ಮೇಲೆ
ಶ್ರೀ ಪಂಚಾಸ್ತಕಾಯ ಸಂಗ್ರಹ ಪರಮಾಗಮದ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಜಣ ಪಲುಮಣಂದಿಣಾಹೋ ಸೀಮಂಧರಸಾಮಿದಿವ್ಯಾಣಾಹೋ !

ನಾ ವಿದೋಹಣ ಹೋ ಸಮಣಾ ಕಹಂ ಸುಮಗ್ಗಂ ಪಯಾಣಂತಿ !!

- ದರ್ಶನಸಾರ

ಅಫ್ರ :- (ಮಹಾವಿದೇಹಕ್ಕೀತ್ತದ ಪರ್ವಮಾನ ತೀರ್ಥಂಕರದೇವರಾದ) ಶ್ರೀ ಸೀಮಂಧರ ಪ್ರಭಾಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದಿನ್ಯಾಜ್ಞಾನದ ಮುಖಾಂತರ ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಂದಿನಾಫನು (ಶ್ರೀ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವರು) ಬೋಧನೆ ಮಾಡದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಮುನಿಜನರು ನಿಜವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು ?

ಈ ಕುಂದಕುಂದ ಮೋದಲಾದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೇ ! ಸ್ವರೂಪಾನುಕಂಧಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಟನಗಳೇ ಈ ಪಾಮರನಿಗೆ ಪರಮೋಪಕಾರಭೂತವಾಗಿವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ತಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀಮದ್ ರಾಜಚಂದ್ರ,

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನ್ ಕುಂದಕುಂದಚಾರ್ಯದೇವರು ಮಹಾವಿದೇಹ ಕ್ಕೀತ್ತದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾದ ಶ್ರೀ ಸೀಮಂಧರ ಭಗವಂತರ ಸಮವಸರಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಂಟು ದಿವಸಗಳವರೆಗಿದ್ದರೆಂಬ ಮಾತು ಯಥಾತಥ್ಯವಿದೆ. ಅಕ್ಷರತಃ ಸತ್ಯವಿದೆ, ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ತಿಲಮಾತ್ಪೂರ್ ಸಂದೇಹಕ್ಕಾಸ್ತದವಿಲ್ಲ, ಪರಮೋಪಕಾರಿಗಳಾದ ಆ ಆಚಾರ್ಯಭಗವಂತರು ರಚಿಸಿದ ಈ ಸಮಯಸಾರದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರದೇವರ ನಿರಕ್ಷರವಾದ ಒಂಕಾರ ಧ್ಯಾನಿಯೋಳಗಿಂದ ಹೊರಹೋರಟಂಫಳುವದೇತವೇ ಇದೆ.

- ಪ್ರಾಜ್ಯಶ್ರೀ ಕಾನಜಿಸ್ತ್ವಾಮಿ

ಶ್ರೀ ಸರ್ವಾಜ್ಞ ವಿತರಾಗಾಯನಮಃ

ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಮಂಗಲಾಚರಣೆ

ಒಂಕಾರಂ ಬಿಂದುಸಂಯುಕ್ತಂ ನಿತ್ಯಂ ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಯೋಗಿನಃ ।
ಖಾಮದಂ ಮೋಕ್ಷದಂ ಚೈವ ಒಂಕಾರಾಯ ಸಮೋನಮಃ ॥೧॥

ಅವಿರಲಕಬ್ದಫಲನೌಫಲಪ್ರಕಾಶಲಿತಸಕಲಭೂತಲಕಲಂಕಾ ।
ಮುನಿಭಿರುಪಾಸಿತತೀಫಾರ ಸರಸ್ವತೀ ಹರತು ನೋ ದುರಿತಾನ್ ॥೨॥

ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಾಂಧಾನಾಂ ಜ್ಞಾನಾಂಡನಶಲಾಕಯಾ ।
ಚಕ್ಷುರುನ್ನಿತಂ ಯೇನ ತಸ್ಯೈ ಶ್ರೀ ಗುರುವೇ ನಮಃ ॥೩॥

॥ ಶ್ರೀ ಪರಮಗುರುವೇನಮಃ । ಪರಂಪರಾಚಾಯ್ ಗುರುವೇನಮಃ ॥

ಸಕಲುಪವಿಧ್ವಂಸಕಂ ಶ್ರೀಯಾಂ ಪರಿವರ್ಥಕಂ, ಧರ್ಮಸಂಬಂಧಕಂ ಭವ್ಯಜೀವಮನ:
ಪ್ರತಿಭೋಧಕಾರಕಂ, ಪ್ರಣಿಪ್ರಕಾಶಕಂ ಪಾಪಪ್ರಕಾಶಕಮಿದಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಶ್ರೀ ಪಂಚಾಂತರಾಯಸಂಗ್ರಹ
ನಾಮಧೀಯಂ, ಅಸ್ಯ ಮೂಲಗ್ರಂಥಕತಾರಃ ಶ್ರೀ ಸರ್ವಾಜ್ಞದೇವಾಸ್ತದುತ್ತರ ಗ್ರಂಥ ಕತಾರಃ ಶ್ರೀ
ಗಂಥರದೇವಾಃ ಪ್ರತಿಗಣಧರದೇವಾಸ್ತ್ರೇಪಾಂ ವಚನಾನುಷಾರವಾಸಾದ್ಯ ಆಚಾಯ್ ಶ್ರೀ
ಕುಂದಕುಂದಾಚಾಯ್ ದೇವವಿರಚಿತಂ, ಶ್ಲೋತಾರಃ ಸಾವಧಾನತಯಾ ರ್ಮಣಂತು ।

ಮಂಗಲಂ ಭಗವಾನ ವಿರೋ ಮಂಗಲಂ ಗೌತಮೋ ಗಣೇ ।

ಮಂಗಲಂ ಕುಂದಕುಂದಾಯೋ ಜೈನಧರ್ಮೋಽಸ್ತ ಮಂಗಲಮ್ ॥೪॥

ಸರ್ವಮಂಗಲಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಸರ್ವಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕಂ ।

ಪ್ರಧಾನಂ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಣಾಂ ಜೈನಂ ಜಯತು ಶಾಸನಮ್ ॥೫॥

ಶ್ರೀ ಸರ್ವಾಜ್ಞವಿಷಯಕಾಗಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಪೂರುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ್ಥೇವಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀ

ಘರಾಜ್ಞಸ್ತಿಹಾರ್ಯಸಂಪಾದಕ

ಷಡ್ದ್ರವ್ಯ-ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಮದ್ವೃತ್ತಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರ್ಥೇವವಿರಚಿತಾ ಸಮಯವ್ಯಾಖ್ಯಾ

ಸಹಜಾನಂದಚೈತನ್ಯಪ್ರಕಾಶಾಯ ಮಹಿಯಸೇ ।

ನಮೋಽನೇಕಾಂತವಿಶ್ವಾಂತಮಹಿಮ್ಮೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ॥೧॥

ಮೂಲ ಗಾಳಿಗಳ ಹಾಗೂ ಸಮಯವ್ಯಾಖ್ಯೇಯಿಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯ

ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ

[ಮೂಲಲು ಗ್ರಂಥದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಪೂರುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ್ಥೇವಪ್ರಣೀತಪ್ರಕೃತ ಗಾಥಾಬದ್ವಾದಕ್ತಃ “ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಂಗ್ರಹ”ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ತಾಸ್ತರ್ದ “ಸಮಯವ್ಯಾಖ್ಯೇ”ಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಟೀಕೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವಂಥ ಅಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ಅಮೃತಚಂದ್ರರ್ಥೇವರು ತೊಳ್ಳೀಕದಪುಷ್ಟಾಂತರ ಮಂಗಲದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ]

ತೊಳ್ಳೀಕಾಭ್ರ : - ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಆನಂದ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಚೈತನ್ಯಪ್ರಕಾಶಮಯನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಯಾವನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಿದ್ವಾನೆ ಮತ್ತು ಯಾವನ ಮಹಿಮೆಯು ಅನೇಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ವಿರವಾಗಿದೆಂಥ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರವಿರಲಿ. (೧)

ದುನೀವಾರನಯಾನೇಕವಿರೋಧಧ್ವಂಸನೌಷಧಿಃ ।
ಸ್ಯಾತ್ಮಾರಜ್ಞೈತಾ ಜೀಯಾಜ್ಞೈನೀ ಸಿದ್ಧಾಂತಪದ್ಧತಿಃ ॥೨॥

ಸಮ್ಮಾನಾದುಲಜ್ಞೋತಿರ್ಜಾಸನೀ ದ್ವಿನಯಾಶ್ರಯಾ ।
ಅಭಾತಃ ಸಮಯವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಸಂಕ್ಷೇಪೇಣಾಭಿಧೀಯತೇ ॥೩॥

[ಈಗ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ತ್ಯೋಽಕದ ಮುಖಾಂತರ ಜನವಾಣಿಯ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -]

ತ್ಯೋಽಕಾಫ್ರ: :- ಯಾವುದರ ಜೀವನವು ಸ್ಯಾತ್ಮಾರವಿದೊಂಫ ಜ್ಯೇನ (ಜನಭಗವಂತರ) ಸಿದ್ಧಾಂತಪದ್ಧತಿಯು - ಅದು ದುನೀವಾರವಾದ ನಯಸಮೂಹದ ವಿರೋಧದ ನಾಶಮಾಡುವಂಥ ದೀಪಧಿಯಿದೆ ಅದು ಜಯವಂತವಾಗಿರಲಿ ! (೨)

[ಈಗ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ತ್ಯೋಽಕದ ಮುಖಾಂತರ ಈ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಂಗ್ರಹವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಟೀಕೆ ರಚಿಸುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -]

ತ್ಯೋಽಕಾಫ್ರ: :- ಈಗ ಇಲ್ಲಿಂದ, ಯಾವ ಸಮ್ಮಾನಸೂರೂಪ ನಿರ್ಮಲ ಜ್ಯೋತಿಯ ಜನನಿಯಿದೆ ಅಂಥ ದ್ವಿನಯಾಶ್ರಯವಾದ (ಎರಡು ನಯಗಳ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡುವಂಥ) ಸಮಯವ್ಯಾಖ್ಯೇಯನ್ನು , (ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಂಗ್ರಹವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಮಯವ್ಯಾಖ್ಯೇಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯನ್ನು) ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. (೩)

೧. 'ಸ್ಯಾತ್' ಪದವು ಜನದೇವರ ಸಿದ್ಧಾಂತಪದ್ಧತಿಯ ಜೀವನವಿದೆ. (ಸ್ಯಾತ್ - ಕಥಂಟ್ಯಾ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಅಭೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ; ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ.)

೨. ದುನೀವಾರ = ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು ಕರಿಣಿ ; ದೂರ ಮಾಡುವುದು ಕರಿಣಿ.

೩. ಪ್ರತಿಯೋಂದು ವಸ್ತುವು ನಿತ್ಯತ್ವ ಅನಿತ್ಯತ್ವ ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕ ಅಂತರು (ಧರ್ಮಮಯ)ವಾಗಿದೆ. ವಸ್ತುವನ್ನು ಸರ್ವಭಾ ನಿತ್ಯತ್ವ ಹಾಗೂ ಸರ್ವಭಾ ಅನಿತ್ಯತ್ವಯನ್ನು ಮನ್ಮಂಜುವಲ್ಲಿ ಪರಿಷೂಲಿ ವಿರೋಧವು ಬರುತ್ತದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಕಥಂಟ್ಯಾ (ಎಂದರೆ ದ್ರವ್ಯ-ಅಭೇಕ್ಷೆಯಿಂದ) ನಿತ್ಯತ್ವ ಮತ್ತು ಕಥಂಟ್ಯಾ (ಎಂದರೆ ಪರಮಾರ್ಥ-ಅಭೇಕ್ಷೆಯಿಂದ) ಅನಿತ್ಯತ್ವಯನ್ನು ಮನ್ಮಂಜುವಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಪೂ ಕೂಡ ವಿರೋಧ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಜನವಾಣಿಯು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಜನೇಂದ್ರಭಗವಂತರ ವಾಗಿಯು ಸ್ಯಾದ್ವಾದದ ಮುಖಾಂತರ (ಅಭೇಕ್ಷೆಯ ಕಥನದಿಂದ) ವಸ್ತುವಿನ ಪರಮಯಾಧಿ ನರೂಪಕ್ರಮಾಧಿ, ನಿತ್ಯತ್ವ-ಅನಿತ್ಯತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ (ಮತ್ತು ಅಯಾ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವಂಥ ನಯಗಳಲ್ಲಿ) ಅವಿರೋಧ (ಸುಮೇಲ)ವನ್ನು ಅಬಾಧಿತರೂಪದಿಂದ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲದೆ ವಸ್ತುವಿನ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯೇ ಆಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಬಾಧರೂಪದಿಂದ ಸ್ಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

೪. ಸಮಯವ್ಯಾಖ್ಯೇ = ಸಮಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯೇ ; ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯೇ ; ದ್ರವ್ಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯೇ ; ಪದಾರ್ಥದ ವ್ಯಾಖ್ಯೇ.

[ವ್ಯಾಖ್ಯೇ = ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ; ಸ್ವಷ್ಟಕಥನ ; ಏವರಣೆ ; ಸ್ವಪ್ರೇಕರಣ.]

ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಬಡ್‌ದ್ರವ್ಯಪ್ರಕಾರೇಣ ಪರೂಪಣವ್ |
ಷ್ರೋವರ್ತಂ ಮೂಲಪದಾಭಾರ್ಥಾಮಿಹ ಸೂತ್ರಕೃತಾ ಕೃತವ್ ||೪||

ಜೀವಾಜೀವದ್ವಿಪರ್ಯಾಯರೂಪಾಣಾಂ ಚತ್ರಪತ್ರಣಾವ್ |
ತತೋ ನವಪದಾಭಾರ್ಥಾನಾಂ ವೃವಸ್ತಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಾ ||೫||

ತತಸ್ತತ್ವಪರಿಜ್ಞಾನಪ್ರಾವೇಣ ತಿತಯಾತ್ಮನಾ |
ಷ್ರೋಽಂ ಮಾರ್ಗಾಣ ಕಲ್ಯಾಣೇ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿರಘ್ರಿಷ್ಯಮಾ ||೬||

[ಈಗ ಮೂರು ಶೈಲೀಕಾಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಟೀಕಾಕಾರರಾದ ಅಭಾಯದೇವರು ಈ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಸಂಗ್ರಹವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ, -]

ಶೈಲೀಕಾಭರ್ತ :- ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸೂತ್ರಕರ್ತರುಂ ಮೂಲ ಪದಾಭರ್ತಗಳ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ ಹಾಗೂ ಬಡ್‌ದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಪ್ರರೂಪಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದರೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಪೂರುಂದಕುಂದಾಚಾಯದೇವರು ವಿಶ್ವದ ಮೂಲ ಪದಾಭರ್ತಗಳ ಬದು ಅಸ್ತಿಕಾಯ ಮತ್ತು ಅರು ದ್ರವ್ಯದ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ನಿರೂಪಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.) (೪)

ಶೈಲೀಕಾಭರ್ತ :- ಅನಂತರ (ಎರಡನೆಯ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ), ಜೀವ ಮತ್ತು ಅಜೀವ-ಇವರದರ ಪರ್ಯಾಯಗಳರೂಪ ನವಪದಾಭರ್ತಗಳ - ಎಂದರೆ ಯಾವಪ್ರಗಳ ಮಾರ್ಗ ಎಂದರೆ ಕಾಯಗಳು ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರದ್ವಿವೆ ಅಪ್ರಗಳ ವೃವಸ್ತೀಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. (೫)

ಶೈಲೀಕಾಭರ್ತ :- ಅನಂತರ (ಎರಡನೆಯ ಅಧಿಕಾರದ ಕೌನೆಯಲ್ಲಿ) ತತ್ವದ ಪರಿಜ್ಞಾನದೊಡನೆ (ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ, ಬಡ್‌ದ್ರವ್ಯ ಹಾಗೂ ನವಪದಾಭರ್ತಗಳ ಯಥಾಭರ್ತಜ್ಞಾನದೊಡನೆ) ತ್ರಯಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗದಿಂದ (ಸಮೃದ್ಧರ್ಥನಾಜ್ಞಾನಚಾರಿತಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗದಿಂದ) ಕಲ್ಯಾಣಸ್ವರೂಪವಾದ ಉತ್ತಮ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. (೬)

೧. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕರ್ತೃಗಳು ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಪೂರುಂದಕುಂದಾಚಾಯದೇವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಇನ್ನಿಂದ ಹೆಸರುಗಳು ಪರ್ವಿಷಾಚಾಯ, ಏಲಾಚಾಯ, ಗೃಧ್ರಿಷಿಚಾಚಾಯ ಮತ್ತು ಪದ್ಧನಂದಿ ಎಂದಿವೆ. ಶ್ರೀ ಜಯಕೀನಾಚಾಯದೇವರು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ತಾತ್ಪರ್ಯದವ್ಯತೀಯಿಂಬ ಹೆಸರಿನ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬ್ರಾರಂಭ ಮೊಡಲತ್ತ ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ - “ಈಗ ಶ್ರೀ ಕುಮಾರನಂದಿ - ಸಿದ್ಧಾರ್ಥದೇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮದ್ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾಯದೇವರು - ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆಪದ್ಧನಂದಿ ಮೊದಲಾದ ಚರಣಗಳವೆ ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧಾದ ಕಥಾನ್ಯಾಯದಿಂದ ಷ್ರೋವರ್ವಿದೇಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಏತರಾಗ-ಸರ್ವಾಜ್ಞ ಶೀಮಂಧರಕ್ಷಾಮಿ ಶೀಫಾಂಕರ ಪರಮದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಮುಖಿ ಕಮಲದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟಂಧ ದಿವ್ಯದ್ವಾನಿಯ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಅವಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪದಾಭರ್ತಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಸಾರಭೂತ ಅಭರವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದು ಅಂತಃತತ್ವ ಮತ್ತು ಒಬಿತತತ್ವದ ಗೌರಿ-ಮುಖಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಅಭಿಷಾ ಶಿವಕುಮಾರ ಮಹಾರಾಜ ಮೊದಲಾದ ಸಂಕ್ಷೇಪ ರೂಪಯುಳ್ಳ ಶಿಷ್ಯರುಗಳ ಪ್ರತಿಬೋಧನಾಭರವಾಗಿ ವಿರಚಿಸಿದ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಪ್ರಾಭೃತರಾಬ್ದ ಯಥಾರ್ಥಮಾದಿಂದ ಅಧಿಕಾರತ್ವದ್ವಿಯೋಡನೆ ತಾತ್ಪರ್ಯಾಭರಾರೂಪವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.”

ಅಥ ಸೂತ್ರಾವಶಾರ : -

ಇಂದಸದವಂದಿಯಾಣಂ ತಿಹುವಣಹಿದಮುಧುರವಿಸದವಕ್ಕಾಣಂ ।

ಅಂತಾತೀದಗುಣಾಣಂ ಣಮೋ ಜಿಣಾಣಂ ಜಿದಭವಾಣಂ ॥೧॥

ಇಂದ್ರಶತವಂದಿತೇಭ್ಯಸ್ತಿಭುವಸಹಿತಮುಧುರವಿಶದವಾಕ್ಯೇಭ್ಯಃ ।

ಅಂತಾತೀದಗುಣೇಭ್ಯೋ ನಮೋ ಜನೇಭ್ಯೋ ಜಿತಭವೇಭ್ಯಃ ॥೧॥

ಅಧಾರ, ‘ನಮೋ ಜನೇಭ್ಯಃ’ ಇತ್ಯನೇನ ಜಿನಭಾವನಮೂರರೂಪಮಾಧಾರಣಂ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯಾದೌ ಮಂಗಲಮುಹಾತ್ಮಮ್ರಾ । ಅನಾದಿನಾ ಸಂತಾನೇನ ಪ್ರವರ್ತಮಾನಾ ಅನಾದಿನೈವ ಸಂತಾನೇನ ಪ್ರವರ್ತಮಾನೈರಿಂದಾರ್ಥಾಂ ಶತ್ಯವರ್ಣದಿತಾ ಯೇ ಇತ್ಯನೇನ ಸರ್ವಾದ್ಯೇವ ದೇವಾಧಿದೇವತಾತ್ಮೇಷಾಚೇವಾಸಾಧಾರಣನಮೂರಾಹಾತ್ಮಮುಕ್ತಮ್ರಾ । ತ್ರಿಭುವನಮೂರ್ಖಾಧೋಮಧ್ಯಲೋಕವತೀರ್ಥೀ ಸಮಸ್ತ ಏವ

ಈಗ ಗಾಥಾಮೂತ್ರದ ಅವಶಾರವಾಗುತ್ತದೆ, -

ಗಾಥೆ - ೧

ಗಾಥಾ ಫರ್ : - [ಇಂದಸದವಂದಿಯಾಣಂ] ಯಾರು ನೂರು ಜನ ಇಂದ್ರರೂಗಳಿಂದ ವಂದಿತರಿದ್ದಾರೆ, [ತಿಹುವಣಹಿದಮುಧುರವಿಸದವಕ್ಕಾಣಂ] ಯಾರ ವಾಣಿಯು ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹಿತಕರ, ಮಧುರ ಹಾಗೂ ವಿಶದ (ನಿಮ್ಮಲ, ಸ್ವಷ್ಟಿ)ವಾಗಿದೆ, [ಅಂತಾತೀದಗುಣಾಣಂ] ಯಾರಿಗೆ (ಚೈತನ್ಯದ ಅನಂತವಿಲಾಸ ಸ್ವರೂಪವಾದ) ಅನಂತಗಳಾಗಳು ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು [ಜಿದಭವಾಣಂ] ಯಾರು ಭವದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯ ಪ್ರಪ್ರಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, [ಜಿಣಾಣಂ] ಆ ಜನೇಶ್ವರರೂಗಳಿಗೆ [ಣಮೋ] ನಮಮೂರವಿರಲ.

ಒಳಕೆ : - ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) “ಜನೇಶ್ವರರೂಗಳಿಗೆ ನಮಮೂರವಿರಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಭಾವನಮೂರರೂಪವಾದ ಅಶಾಧಾರಣ ಮಂಗಲನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. “ಯಾರು ಅನಾದಿ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸು (ನಡೆದುಬರು)ತ್ತ ಅನಾದಿ ಪ್ರವಾಹದಿಂದಲೇ ಪ್ರವರ್ತಮಾನ (ನಡೆದುಬಂದ) ನೂರು-ನೂರು ಇಂದ್ರರೂಗಳಿಂದ ವಂದಿತರಿದ್ದಾರೆ” - ಎಂದು ಹೇಳಿ ಯಾವಾಗಲೂ ದೇವಾಧಿದೇವತನದ

ತತೇಂದ್ರವಂದಿತನು ತಿಜಗಹಿತನು ನಿಮ್ಮಲಮುಧುರವಾಣಿಯುತನು ।

ಜಿತಭವನು ನಿಸ್ವಿಮಂಗುಣಧರನುಮಾದ ಜಿನವರಗೆ ನಮಿಸುವೆನು ॥೧॥

೧. ಮಾಲವನ್ನು ಎಂದರೆ ಪಾಪವನ್ನು ಗಾಲಿ- ಸಾರಮಾಡುವುದು ಅದು ಮಂಗಲವಿದೆ; ಅಧಿವಾ ಸುಖವನ್ನು ಪ್ರಪ್ರಮಾಡುವುದು - ತರುವುದು ಅದು ಮಂಗಲವಿದೆ.

೨. ೩೦ ಭವವಾಹಿ ದೇವರಾಗಳ, ೩೨ ಪ್ರತಿರಹಾಸಿ ದೇವರಾಗಳ, ೨೪ ಕಲ್ಪವಾಸಿ ದೇವರಾಗಳ, ೨೪ ಚೈತ್ಯಾತಿಷ್ಠಾವಾ ದೇವರಾಗಳ, ೧೮ ಮನುಷ್ಯರಾಗಳ ಮತ್ತು ೧೫ ತಿಯ್ಯಾಂಚಗಳ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಒಟ್ಟು ನೂರು ಇಂದ್ರರು ಅನಾದಿ ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಜೀವಲೋಕಸ್ತುಸ್ಯೈ ನಿವ್ಯಾಂಬಾಧವಿಶುದ್ಧಾತ್ಮತತ್ತೋಽಪಲಂಭೋಪಾಯಾಭಿಧಾಯಿತ್ವಾದ್ವಿತಂ, ಪರ-
ಮಾಭರಸಿಕಜನಮನೋಹಾರಿತಾನ್ಯಧುರಂ, ನಿರಸ್ತಸಮಸ್ತಶಂಕಾದಿದೋಪಾಸ್ಪದತ್ವಾದಿತದಂ ಪಾಕ್ತಂ
ದಿವ್ಯೋ ಧ್ವನಿಯೇಷಮಿತ್ಯನೇನ ಸಮಸ್ತವಸ್ತುಯಾಧಾತ್ಮೋಪದೇಶತ್ವಾತ್ಮೋಪತ್ವಾತ್ಮಾತಮ್।
ಅಂತಮತೀತಃ ಕ್ಷೇತ್ರಾನವಚಿನ್ನಾಃ ಕಾಲಾನವಚಿನ್ನಾಃ ಪರಮಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿವಿಲಾಸಲಕ್ಷಣೋ ಗುಣೋ
ಯೋಭಾಮಿತ್ಯನೇನ ತು ಪರಮಾದ್ವಾತಜ್ಞಾನಾತಿಶಯಪ್ರಕಾಶನಾದವಾಪ್ರಜ್ಞಾನಾತಿಶಯಾನಾವಂಡ
ಯೋಗೀಂದ್ರಾಜಾಂ ವಂಧ್ಯತ್ವಮಾದಿತಮ್ | ಜಿತೋಭವ ಅಜವಂಜವೋ ಯೈರಿತ್ಯನೇನ ತು ಕೃತಕೃತ್ಯತ್ವ-
ಪ್ರಕಟನಾತ್ತ ಏಷಾಮಕೃತ್ಯತ್ವಾನಾಂ ಶರಣಾಮಿತ್ಯಪದಿವ್ಯಮ್ | ಇತಿ ಸರ್ವಪದಾನಾಂ ತಾತ್ಪರ್ಯಮ್ |

ಕಾರಣವಾಗಿ ಅವರೇ (ಜಿನದೇವರೇ) ಅಭಾಧಾರಣಾವಾದ ಸಮಸ್ಯಾರಕ್ತೇ ಯೋಗ್ಯರಿದ್ವಾರೆಂದು ಹೇಳಿದ.
“ಜಿನರವಾಗಿಯು ಎಂದರೆ ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯು ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೆ - ಉದ್ಘ್ರಾ-ಅಧೋ-ಮಧ್ಯ ಲೋಕವರ್ತಿಯಾದ
ಸಮಸ್ತ ಜೀವಸಮೂಹಕ್ಕೆ - ನಿಬಾಂಧವೂ, ವಿಶುದ್ಧವೂ ಆದ ಅತ್ಯತತ್ವದ ಉಪಲಭ್ಯಿಯ ಉಪಾಯವನ್ನು
ಹೇಳುವಂತಹುದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಿತಕರವಿದೆ, ಪರಮಾಭರಸಿಕರಾದ ಜನರ ವಾಸಸ್ಥಾನಿಕಾಗಳನ್ನು
ಸೆಳೆಯುವಂತಹುದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಧುರವಿದೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಸಂದೇಹ ಹೊದಲಾದ ಹೋಷಗಳ
ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವುದರಿಂದ ವಿಶದ (ನಿಮ್ಮಲ, ಸ್ವಷ್ಟಿ) ವಿದೆ”ಯೆಂದು ಹೇಳಿ (ಜಿನದೇವರು)
ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಯಾಧಾರ ಸ್ವರೂಪದ ಉಪದೇಶಕರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಚಾರವಂತರೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ
ಆದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತ ಮನಸ್ಸನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯರಿದ್ವಾರೆ (ಎಂದರೆ ಅವರ ಉಪದೇಶವು ವಿಚಾರವಂತರೂ, ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ
ಆದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತ ಮನಸ್ಸನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯರಿದ್ವಾರೆ) - ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. “ಅನಂತ - ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ
ಅಂತವಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಕಾಲದಿಂದ ಅಂತವಿಲ್ಲದ - ಪರಮಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಯ ವಿಲಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಗುಣಗಳು
ಅವರಿಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ”ಯೆಂದು ಹೇಳಿ (ಜಿನರಿಗೆ ಪರಮ ಅದ್ವೈತ ಜ್ಞಾನಾತಿಶಯವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ
ಕಾರಣದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾತಿಶಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ಯೋಗೀಂದ್ರರುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ವಂಧ್ಯರಾಗಿದ್ವಾರೆಂದು
ಹೇಳಿದೆ. “ಭವ ಎಂದರೆ ಸಂಖಾರದ ಮೇಲೆ ಅವರು ವಿಜಯವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಮಾಡಿದ್ವಾರೆ”ಂದು ಹೇಳಿ
ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರೇ (ಜಿನರೇ) ಇತರ ಅಕೃತಕೃತ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ
ಕರಣಭೂತರಾಗಿದ್ವಾರೆಂದು ಉಪದೇಶವಿತ್ತದೆ, - ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಪದಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದೆ.

ಭಾವಾಭರ : - ಇಲ್ಲಿ ಜಿನೇಂದ್ರ, ಭಗವಂತರ ನಾಲ್ಕು ವರ್ತೇಷಣಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಭಾವ
ಸಮಸ್ಯಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ೧) ಹೊದಲನೆಯಾಗಿ ಜಿನೇಂದ್ರ ಭಗವಂತರು ನೂರು ಇಂದ್ರರುಗಳಿಂದ
ವಂಧ್ಯರಿದ್ವಾರೆ. ಇಂಥ ಅಭಾಧಾರಣಾವಾದ ಸಮಸ್ಯಾರಕ್ತೇ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಯೋಗ್ಯರಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ದೇವ
ವಾಗೂ ಅಸುರರುಗಳಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ (ದೇವಾಧಿದೇವರಾದ ಜಿನೇಂದ್ರಭಗವಂತರನ್ನು
ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ) ಬೇರೆಯಾದ ದೇವರೂ ಕೂಡ ನೂರು ಇಂದ್ರರುಗಳಿಂದ ವಂದಿತರಿಲ್ಲ. ೨) ಎರಡನೆಯ-
ದಾಗಿ ಜಿನೇಂದ್ರ, ಭಗವಂತರ ವಾಗಿಯು ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪುದ್ಧ ಅತ್ಯಾಸ್ಥರೂಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಉಪಾಯವನ್ನು
ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಹಿತಕಾರಕವಿದೆ; ಏಿತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಉತ್ಸಂಭಾದ ಸದ್ರಾ-
ಅಪ್ರಾರ್ಥ - ಪರಮಾನಂದರೂಪ ಪಾರಮಾಧೀಕ ಸುಖಿದ ರಸಾಂಶಾದವ್ಯಾಪ್ತಿ ರಸಿಕ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯು
ತ್ತಿರುವುದರಿಂದ (ಎಂದರೆ ಪರಮ ಸಮರಸಭಾವದ ರಸಿಕರಾದ ಜನರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ)
ಮಧುರವಿದೆ; ಪುದ್ಧ ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯ ಹೊದಲಾದ ಏಳು ತತ್ತ್ವಗಳು, ಒಂಭತ್ತು ಪದಗಾಳು, ಆರು
ದವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ ಸಂಶಯ-ವಿಮೋಚ-ವಿಭ್ರಮ ರಹಿತವಾಗಿ ನಿರೂಪಣಿ ಮಾಡುತ್ತಿರು

ಸಮಣಮುಹುಗ್ದಮಟ್ಟಂ ಚದುಗ್ಗಿದಿಂವಾರಣಂ ಸರ್ವವ್ಯಾಣಂ ।
ಎಸೋ ಪಣಮಿಯ ಸಿರಸಾ ಸಮಯಮಿಣಂ ಸುಣಹ ಪ್ರೋಚ್ಬಾಮಿ ॥೨॥

ಶ್ರಮಣಮುಹೊಡಗ್ಗಿತಾಫ್ರಂ ಚತುರ್ಗತಿನವಾರಣಂ ಸನಿವಾರಣಮಾ ।
ಏಷಃ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ಸಮಯಮಿಣಂ ಶ್ರಣುತ ವಕ್ಷಾಮಿ ॥೩॥

ಪ್ರದರಿಂದ ಅಭವಾ ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರೋಧ ಮೊದಲಾದ ದೋಪರಹಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಭವಾ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ - ತಮ್ಮ ಭಾಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಯುಗಪದ್ದು ಸ್ವಷ್ಟಿ ಅಭ್ರದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶದಪೂರ್ವ, ಸ್ವಷ್ಟಿಪೂರ್ವ ಅಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಜನೇಂದ್ರಭಗವಂತರ ವಾಣಿಯೇ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಿದೆ; ಏಕಾಂತರೂಪವಾದ ಅಪೋರುಜೇಯ ವಚನವಾಗಲಿ ಅಭವಾ ವಿಚಿತ್ರ ಕಥಾರೂಪವಾದ ಕಲ್ಪಿತ ಪುರಾಣ ವಚನವಾಗಲಿ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾಗಿಲ್ಲ. ೬) ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಅನಂತ ದ್ವಿಷ್ಟ-ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲ-ಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ ಅನಂತ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸುಣವು ಜನೇಂದ್ರಭಗವಂತರಿಗೆ ವರ್ತೆಸುತ್ತದೆ. ೭೧ಗೆ ಬುದ್ಧಿಮೊದಲಾದ ಪಳ್ಳಿ ಯಾದ್ವಿಗಳು ಮತ್ತು ಮತ್ತಿಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ಮೂರ್ಖ ಗಣಧರ ದೇವಾದಿ ಯೋಗೀಂದ್ರರುಗಳಿಂದಲೂ ಅವರು ವಂದ್ಯರಿದ್ದಾರೆ. ೭) ನಾಲ್ಕುನೆಯದಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಜನೇಂದ್ರಭಗವಂತರು, ಜಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೭೧ಗೆ ಕೃತಕೃತ್ಯತಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರೇ ಇತರ ಕೃತಕೃತ್ಯರಲ್ಲಿದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ತರಣಭೂತರಿದ್ದಾರೆ. ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ - ೭೧ಗೆ ನಾಲ್ಕು ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ ಜನೇಂದ್ರಭಗವಂತರಿಗೆ ಗ್ರಂಥಿಸ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾವನಮಾನ್ಯರ ಮಾಡಿ ಮಂಗಲ ಮಾಡಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ :- ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಸ್ವಯಂ ಮಂಗಲವಿದೆ, ಅದರ ಮಂಗಲವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ?

ಉತ್ತರ :- ಭಕ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಂಗಲನ್ನು ಕೂಡ ಮಂಗಲ^१ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯ ನನ್ನ ದೀವಿಗೆಯಿಂದ, ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನು ನೀರಿಸಿಂದ, ವಾಗೀಶ್ವರಿ (ಸರಸ್ವತಿ)ಯನ್ನು ವಾಣಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಮಂಗಲವನ್ನು ಮಂಗಲದಿಂದ ಅಚ್ಚನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಾಥೆ - ೨

ಗಾಥಾಫ್ರ : - [ಸಮಣಮುಹುಗ್ದಮಟ್ಟಂ] ಶ್ರಮಣರ ಮುಖಿದಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಟ ಅಭ್ರಮಯವು (ಸರ್ವಜ್ಞ ಮಹಾಮನಿಯ ಮುಖಿದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಕಥನ ಮಾಡುವಂಥದು), [ಚದುಗ್ಗಿದಿಂ -

**ಶ್ರಮಣಮುಹೊಡತ ಅಭ್ರಮಯ ಚತುರ್ಗತಿಹರಣ ಶಿವಹೇತುಮಾಡೀ ।
ಸಮಯವನು ಶಿರನ್ವನಪ್ರಾರ್ಥಕ ಹೇಳುವೆನು ತಾವು ಕೇಳುವುದು ॥೨॥**

೧. ಈ ಗಾಥೆಯ ಶ್ರೀ ಜಯಿಸೇನಾಚಾರ್ಯರೇವ ಕೃತ ಒಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಂಗಲ, ಶಾಸ್ತ್ರದ ನಿರ್ಮಿತ, ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹೇತು (ಘರ), ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಷಾಮ, ಶಾಸ್ತ್ರದ ಹೇಸರು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕರ್ತೃ - ೭೧ಗೆ ಆರು ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಏಸ್ತುತವಾದ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಮತೇ ಶ್ರೀ ಜಯಿಸೇನಾಚಾರ್ಯರೇವರು ಈ ಗಾಥೆಯ ಶಬ್ದಾಫ್ರ, ನಯಾಫ್ರ, ಮತಾಫ್ರ, ಆಗಮಾಫ್ರ ಹಾಗೂ ಭಾವಾಫ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು “ಈ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲೆಡೆಗೆ ಶಬ್ದಾಫ್ರ, ನಯಾಫ್ರ, ಮತಾಫ್ರ, ಆಗಮಾಫ್ರ ಮತ್ತು ಭಾವಾಫ್ರ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ”ಯಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮಯೋ ಹ್ಯಾಗಮಃ । ತಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಮಪೂರ್ವಕಮಾತ್ರನಾಭಿಧಾನಮತ್ತ, ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಮಾ । ಯುಜ್ಞತೇ ಹಿ ಸ ಪ್ರಾಣತುಮಾಭಿಧಾತುಂ ಚಾಪ್ರೋಪದಿಪ್ಯತ್ತೇ ಸತಿ ಸಫಲತ್ವಾತ್ । ತತ್ತವ್ಯೋಪದಿ-
ಪ್ರತ್ಯಪ್ಯಾಸ್ಯ ಶ್ರವಣಮಾಖೋದ್ದಾತಾಧರತ್ವಾತ್ । ಶ್ರಮಣಾ ಹಿ ಮಹಾಶ್ರಮಣಾಃ ಸರ್ವಜ್ಞಾ ।
ವೀತರಾಗಾಃ । ಅಧರಃ ಪುನರನೇಕಶಬ್ದಸಂಬಂಧೀನಾಭಿಧೀಯಮಾನೋ ವಸ್ತುತಯ್ಯೇಕೋಟಭಿಧೀಯಃ ।
ಸಫಲತ್ವಂ ತು ಚತಸ್ರಣಾಂ ನಾರಕತಿಯರ್ಗ್ಯನುಷ್ಯದೇವತ್ವಲಕ್ಷಣಾನಾಂ ಗತಿನಾಂ ನಿವಾರಣತ್ವಾತ್
ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ- ನಿವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ನಿವಾರಣಸ್ಯ ಶುದ್ಧತ್ವತತ್ತೋಪಲಂಭರೂಪಸ್ಯ ಪರಂಪರಯಾ
ಕಾರಣತ್ವಾತ್ ಸಾಫತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಚ ಘಲಸ್ಯ ಸದ್ವಾವಾದಿತಿ ।

ವಾರಣಂ] ಚತುರ್ಗತಿಗಳ ನಿವಾರಣ ಮಾಡುವಂಭದು ಮತ್ತು [ಸಣ್ವಾಣಂ] ನಿವಾರಣ ಸಹಿತವಾದ
(ನಿವಾರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ) - [ಇಣಂ ಸಮಯಂ] ಇಂಥ ಈ ಸಮಯವನ್ನು [ಸಿರಣಾ ಪಣಾಮಿಯ]
ಶಿರಣಾ ವಂದಿಸಿ [ಹಿಸೋ ಪೋಚ್ಯಾಮಿ] ನಾನು ಅದರ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ; [ಸುಣಹೆ] ಅದನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

ಟೀಕೆ :- ಸಮಯ ಎಂದರೆ ಅಗಮ ; ಅದಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ತಾಂತ್ರ ಅದರ ಕಥನ ಮಾಡುವೆ-
ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ಸ್ಯಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರ್ದೇವರು) ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸಮಯವು
ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಹಾಗೂ ಕಥನ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಅಪ್ತರಿಂ ಮುಖಾಂತರ
ಉಪದಿಪ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಫಲವಿದೆ. ಅದು “ಶ್ರಮಣರ ಮುಖಿದಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಟಂಥ ಅಧರಮಯ”
ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅದರದು ಅಪ್ತರ ಮುಖಾಂತರ ಉಪದಿಪ್ಯತನಿವಿದೆ, ‘ಶ್ರಮಣ’ ಎಂದರೆ ಮಹಾಶ್ರಮ
- ಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗದೇವರು ; ಮತ್ತು ‘ಅಧರ’ ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗು-
ತ್ತಿರುವಂಥ, ವಸ್ತುರೂಪದಿಂದ ಒಂದಾದಂಥ ಪದಾರ್ಥ, ಷುನಃ ಅದರ (-ಸಮಯದ) ಸಫಲತೆಯು ಅದು
ಸಮಯವಿರುವುದರಿಂದ ಇದೆ. ೧) “ನಾರಕತ್ವ ತಿಯರಂಚತ್ವ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಹಾಗೂ ದೇವತ್ವಸ್ವರೂಪವಾದ
ನಾಲ್ಕು ಗತಿಗಳ ನಿವಾರಣೆ” ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು ಮತ್ತು ೨) ಶುದ್ಧತ್ವತತ್ತ್ವದ ಉಪಲಬ್ಧಿರೂಪವಾದ
“ನಿವಾರಣಕ್ಕೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಕಾರಣ”ವಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ೩) ಯಾವುದರ ಲಕ್ಷಣವು ಪರತಂತ್ರ
ನಿವೃತ್ತಿಯಿದೆ ಮತ್ತು ೪) ಯಾವುದರ ಲಕ್ಷಣವು ಸಾಫತಂತ್ರತಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿದೆ - ಇಂಥ ಘಳ ಸಹಿತವಾಗಿದೆ.

ಭಾಬಾರ್ಥ :- ವೀತರಾಗಸರ್ವಜ್ಞ ಮಹಾಶ್ರಮಣರ ಮುಖಿದಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಟಂಥ ಶಬ್ದ
ಸಮಯವನ್ನು ಯಾವನೋ ಅಸನ್ನಭವ್ಯ ಪುರುಷನು ಕೇಳಿ, ಆ ಶಬ್ದಸಮಯದ ವಾಚ್ಯಭೂತವಾದ ಪಂಚಾಸ್ತ-
ಕಾಯಸ್ವರೂಪವಾದ ಅಧರಸಮಯವನ್ನು ತಿಳಿಯತಾನೆ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಿಡುವಂಥ ಶುದ್ಧ ಪಂಚಾಸ್ತ-
ಕಾಯಸ್ವರೂಪ ಅಧರದಲ್ಲಿ (ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ) ವೀತರಾಗ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಸ್ವಿರವಿದ್ದು ನಾಲ್ಕು

೧. ಅಪ್ತ = ವಿಶ್ವಾಸಣಾತ್ ; ಪ್ರಮಾಣಭೂತ ; ಯಥಾರ್ಥ ವಕ್ತಾರನು. [ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಪನ್ನು
ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಸಮಯಾದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ ವರ್ತುಲ ಅವರು ವೀತರಾಗ
(ಮೋವರಾಗದ್ವೇಷರಹಿತ) ರಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಅವತ್ವದೆಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಯೋಜನವು ಲೇಕಾತ್ಪೂ
ಉಳಿದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ವೀತರಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ನಿಜವಾದ ಅಪ್ತರಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಅಪ್ತರಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಅಗಮವು
ಉಪದಿಪ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದು (ಅಗಮವು) ಸಫಲವಿದೆ.]

೨. ನಾಲ್ಕು ಗತಿಯ ನಿವಾರಣೆ (ಎಂದರೆ ಕಾರತಂತ್ರತಯ ನಿವೃತ್ತಿ) ಮತ್ತು ನಿವಾರಣದ ಉತ್ಪತ್ತಿ (ಎಂದರೆ
ಸಾಫತಂತ್ರತಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ) ಅದು ಸಮಯದ ಘಳವಿದೆ.

ಸಮವಾಟಿ ಪಂಚಣ್ಣಂ ಸಮಳು ತ್ರೀ ಜಿಣುತ್ತೇಹಿಂ ಪಣ್ಣತ್ತಂ ।

ಸೋ ಚೀವ ಹವದಿ ಲೋಣಿ ತತ್ತೋ ಅಮಿಷ ಅಲೋಣಿ ಖಿಂ ॥೩॥

ಸಮವಾದಃಂ ಸಮವಾಯೋ ವಾ ಪಂಚಾನಾಂ ಸಮಯ ಇತಿ ಜನೋತ್ತಪ್ಯಃ ಪ್ರಭ್ರವ್ರಪ್ರಪ್ರ ।
ಸ ಚ ಏವ ಭವತಿ ಲೋಕಸ್ತತೋಽಮಿತೋಽಲೋಕಃ ಖಿವರ್ ॥೩॥

ಅತಿ ತಬ್ಬಜಾಳಾನಾಭರೂಪೇಣ ತ್ರಿವಿಧಾತಭಿಧೇಯತಾ ಸಮಯತಬ್ಬಸ್ತ ಲೋಕಾಲೋಕವಿಭಾಗಶ್ಚಾಭಿಹಿತಃ । ತತ್ತಿ ಚ ಪಂಚಾನಾಮಸ್ತಿಕಾಯಾನಾಂ ಸಮೋ ಮಧ್ಯಸೋ ರಾಗದ್ವೇಷಾಭ್ಯಾಮನುಪಹತೋ ವಣಾಪದವಾಕ್ಯಸ್ನಿವೇಶವಿಶಿಷ್ಟಃ ಪಾಲೋ ವಾದಃ ತಬ್ಬಸಮಯಃ ಶಬ್ದಗವು ಇತಿಯಾವತ್ । ತೇಷಾಮೇವ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನೋದಯೋಭ್ರಿದೇ ಸತಿ ಸಮ್ಮಾನಾಯಃ ಪರಿಭ್ರೇದೋಜಾಳನಸಮಯೋ ಜಾಳಾಗಮ ಇತಿಯಾವತ್ । ತೇಷಾಮೇವಾಭಿಧಾನಪ್ರತ್ಯಯಪರಿಭ್ರಿಷ್ಟಾನ್ನಾಂ ವಸ್ತುರೂಪೇಣ ಸಮವಾಯಃ ಸಂಘಾತೋಽಭರ್ಶಸಮಯಃ ಸರ್ವಪದಾಭರ್ಶ ಸಾಭರ್ಶ ಇತಿಯಾವತ್ । ತದತ್ತ ಜಾಳನಸಮಯಪ್ರಸಿದ್ಧಾಭರ್ಶಂ ತಬ್ಬಸಮಯಸಂಬಂಧೇನಾಭರ್ಶಸಮಯೋಽಭಿಧಾತುಮಭಿಪ್ರೇತಃ ಅಥ ತಸ್ಮೈವಾಭರ್ಶಸಮಯಸ್ತ ದ್ವೈವಿಧ್ಯಂ ಲೋಕಾಲೋಕವಿಕಲ್ಪಾತ್ । ಸ ಏವ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಮವಾಯೋ ಯಾವಾಂಸ್ತಾವಾಲೋಕಸ್ತತಃ ಪರಮಾಮಿತೋಽನಂತೋ ಹ್ಯಾಲೋಕಃ, ಸ ತುನಾಭಾವಮಾತ್ರಂ ಕಂತು ಸತ್ಸಮವಾಯಾತಿರಿಕ್ತಪರಿವಾಣಿಮನಂತಕ್ಕೇತ್ರಂ ಖಿಮಾಕಾಶಮಿತಿ ।

ಗತಿಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿ, ನಿವಾರಣವನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಾತ್ಮೋತ್ಸನ್ವೃ ಅನಾಕುಲತೆಯಲ್ಕಣವೂ ಆದ ಅನಂತ ಸುಖವನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ದೃವ್ಯಾಗಮರೂಪವಾದರಬ್ಬಸಮಯವು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲು ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಗಾಢೆ - ೩

ಗಾಢಾಭರ್ಶ : - [ಪಂಚಣ್ಣಂ ಸಮವಾಟಿ] ಸಮಭಾವದೊಡನೆ ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಸಮವಾಯವು (ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಸಮ್ಮಾಂಬೋಧ ಅಥವಾ ಸಮೂಹದ್ರ) [ಸಮಳು] ಅದು ಸಮಯವಿದ [ತ್ರಿ] ಎಂದು [ಜಿಣುತ್ತೇಹಿಂ ಪಣ್ಣತ್ತಂ] ಜಿನವರರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. [ಸೋ ಚೀವ ಲೋಣಿ ಹವದಿ] ಅದೇ ಲೋಕವಿದ (ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ ಸಮೂಹವಿಷ್ಯೇ ಲೋಕವಿದ). [ತತ್ತೋ] ಅದರಿಂದ ಮೂಂದೆ [ಅಮಿಷ ಅಲೋಣಿ] ಅಳತೆಯಲ್ಲದ ಅಲೋಕ [ಖಿಂ] ಆಕಾಶಸ್ಥರೂಪವಿದೆ.

ಟೇಕೆ : - ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಢೆಯಲ್ಲಿ) ತಬ್ಬರೂಪದಿಂದ ಮತ್ತು ಅಭರ್ಶರೂಪದಿಂದ (ತಬ್ಬಸಮಯ, ಜಾಳನಸಮಯ ಮತ್ತು ಅಭರ್ಶಸಮಯ) - ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ “ಸಮಯ” ತಬ್ಬದ ಅಭರ್ಶವನ್ನ ಹೇಳಿದೆ ಮತ್ತು ಲೋಕ-ಅಲೋಕರೂಪ ವಿಭಾಗವನ್ನ ಹೇಳಿದೆ.

ಸಮವಾದವಿಲ್ಲವೆ ಸಮವಾಯವೈದಕ ಸಮಯವೆಂದು ಜಿನರು ಪೇಣಿಹರು ।

ಅಮಾಪ ಅಲೋಕಾಕಾಶ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಉಳಿದುದದು ತಾನೆ ಲೋಕವಿದೆ ॥೩॥

ಇ ಮೂಲ ಗಾಢೆಯಲ್ಲಿ ಸಮವಾಟಿ ತಬ್ಬವಿದೆ; ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಭರ್ಶವು ಸಮವಾದಃ ಎಂದೂ ಅಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಮವಾಯಃ ಎಂದೂ ಅಗುತ್ತದೆ.

ಅತ್ಥತ್ವಮ್ಮಿಯ ನೀಯದಾ ಅಣಣಿಮಜಯಾ ಅಣಿಮಹಂತಾ ||೪||

ಜೀವಾ: ಪ್ರದ್ವಲಕಾಯ ಧರ್ಮಾ ಧರ್ಮಾ ತಷ್ಣವ ಆಕಾಶಪೂ |
ಅಸ್ತಿತ್ವೇ ಜ ನಿಯತಾ ಅನನ್ತಮಯಾ ಅಣಿಮಹಂತಃ: ||೫||

ಅಲ್ಲಿ ೧) 'ಸಮ' ಎಂದರೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥ ಎಂದರೆ ಯಾವುದು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ವಿಕೃತವಾಗಿಲ್ಲ ; 'ವಾದ' ಎಂದರೆ ವಣ (ಅಕ್ಷರ), ಪದ (ತಬ್ಬ) ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯದ ಸಮೂಹವುಳ್ಳವಾರ. ಬದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ 'ಸಮವಾದ' ಎಂದರೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥ (ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ವಿಕೃತವಾಗದ) ವಾಕ (ಮೌಲಿಕ ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರರೂಪವಾದ ನಿರೂಪಣ) ಅದು ತಬ್ಬಸಮಯವಿದೆ ಎಂದರೆ ತಬ್ಬಗಮವು ಅದು ತಬ್ಬ ಸಮಯವಿದೆ. ೨) ಮಿಥಾದರ್ಶನದ ಉದಯದ ನಾಶವಾದ ಮೇಲೆ, ಆ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ್ದೇ ಸಮ್ಮಾನೋ ಅವಾಯ ಎಂದರೆ ಸಮ್ಮಾನ ಜ್ಞಾನವು ಅದು ಜ್ಞಾನಸಮಯವಿದೆ, ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಾಗಮವು ಅದು ಜ್ಞಾನಸಮಯವಿದೆ. ೩) ಕಥನದ ನಿರ್ಮತದಿಂದ ಜ್ಞಾತವಾದ ಆ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ್ದೇ ವಸ್ತುರೂಪದಿಂದ ಸಮವಾಯಿಗ ಎಂದರೆ ಸಮೂಹವು ಅದು ಅರ್ಥಸಮಯವಿದೆ, ಎಂದರೆ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಸಮೂಹವು ಅದು ಅರ್ಥಸಮಯವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಸಮಯದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಉದ್ದೇಶ ತಬ್ಬಸಮಯದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅರ್ಥಸಮಯದ ಕಥನವನ್ನು (ಶ್ರೀಮದ್ ಭಗವತ್ತಾಂದ-ಕುಂದಾಚಾಯರ್ದೇವರು) ಘಾಡಲಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತಾಗ ಲೋಕ ಮತ್ತು ಅಲೋಕದ ಭೇದದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅರ್ಥಸಮಯದ್ದು ದ್ವಿವಿಧತೆಯಿದೆ. ಅದೇ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಮೂಹವು ಎಸ್ತಿದೆ ಅಷ್ಟು ಲೋಕವಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅವಾವ ಎಂದರೆ ಅನಂತ ಅಲೋಕವಿದೆ. ಆ ಅಲೋಕವು ಅಭಾವಮಾತ್ರವಾಗಿಲ್ಲ ಅದರೆ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಮೂಹದಮ್ಮು ಕೇಂತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಉಳಿದ ಅನಂತಕ್ಷೇತ್ರವುಳ್ಳ ಆಕಾಶವಿದೆ. (ಎಂದರೆ ಅಲೋಕವು ಶೂನ್ಯರೂಪವಾಗಿಲ್ಲ ಅದರೆ ಶುದ್ಧ ಆಕಾಶದ್ವಷ್ಟರೂಪವಾಗಿದೆ.)

ಜೀವದ್ವರ್ವ್ಯ ಪ್ರದ್ವಲಕಾಯ ಧರ್ಮ ಅರ್ಥರ್ಮ ವುತ್ತದರಂತೆ ಆಕಾಶಸಹಿತ |
ಶ್ರಾವಸ್ತಗಳಸ್ತಿತ್ವನಿಯತ ಅನನ್ಯಮಯ ಮೇಣ್ಣ ಅಣಿಮಹಾನವಿವೆ ||೬||

೧ ಸಮವಾಯ: ೧) ಸಮ್ಮ+ಅವಾಯ ; ಸಮ್ಮಾನ ಅವಾಯ ; ಸಮ್ಮಾನ ಜ್ಞಾನ. ೨) ಸಮೂಹ - [ಶಾಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಸಂಗ್ರಹ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಲದ್ವರ್ವ್ಯ - ಎಂದರೆ ಯಾವುದು ದ್ವರ್ವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅಸ್ತಿಕಾಯವಿಲ್ಲ ಅದನ್ನು ವಿವಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಣ ಮಾಡಿ 'ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ಸಮವಾಯವು ಅದು ಸಮಯವಿದೆ'ಯೆಂದು ಹೇಳಿರುಪ್ಪದರಿಂದ 'ಅರು ದ್ವರ್ವ್ಯಗಳ ಸಮವಾಯವು ಅದು ಸಮಯವಿದೆ'ಯೆಂಬ ಕಥನದ ಭಾವದೊಡನೆ ಈ ಕಥನದ ಭಾವದ ವಿರೋಧವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು ; ಕೇವಲ ವಿವಕ್ಷಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವಿರುದ್ಧವಾದ ಅರ್ಥಸಮನ್ನ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.]

ಶ್ರೀಲೋಕಂತೆ ದೃಷ್ಟಂತೇ ಜೀವಾದಿಪದಾರ್ಥಯತ್ರ ಶ ಲೋಕ: ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕೆಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಅದು ಲೋಕವಿದೆ.

ಅತ್ಯ, ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಾನಾಂ ವಿಶೇಷಸಂಜ್ಞಾ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಾಸ್ತಿತ್ವಂ ಕಾಯತ್ವಂ ಚೋಕ್ತವ್ಯಾ । ತತ್ತ, ಜೀವಾಃ ಪುದ್ಗಲಾಃ ಧರ್ಮಾರ್ಥರ್ಮಾರ್ಥ ಆಕಾಶಮಿತಿ ತೇವಾಂ ವಿಶೇಷಸಂಜ್ಞಾ ಅನ್ವಯಾಃ ಪ್ರತ್ಯೇಯಾಃ । ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಾಸ್ತಿತ್ವಂ ಚ ತೇವಾಮುತ್ವಾದವ್ಯಯಧೌರ್ವಯಮುಯ್ಯಾಂ ಸಾಮಾನ್ಯ-ವಿಶೇಷಸತ್ತಾಯಾಂ ನಿಯತತ್ವಾದ್ವಾವಸ್ಥಿತತ್ವಾದವಸೇಯವ್ಯಾ । ಅಸ್ತಿತ್ವೇ ನಿಯತಾನಾಮಾಪಿ ನ ತೇವಾಮಾನ್ಯಮುಯತ್ವವ್ಯಾ, ಯತಸೇ ಸರ್ವದೈವಾನನ್ಯಮುಯಾ ಆತ್ಮನಿವ್ಯತಾತ್ಮಾಃ । ಅನನ್ಯಮುಯತ್ವೇಽಪಿ ತೇವಾಮಾಸ್ತಿತ್ವನಿಯತ್ವಂ ನಯಪ್ರಯೋಗಾತ್ । ದ್ವೌಹಿ ನಯಾಃ ಭಗವತಾ ಪ್ರಣೀತಾ-ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕಃ ಪರ್ಯಾರ್ಥಯಾರ್ಥಿಕಃ । ತತ್ತ, ನ ವಿಲ್ಕೇಳನಯಾಯತ್ವಾದೇಶನಾ ಕಂತು ತದುಭಯಾಯತ್ವಾ । ತತ್ತ: ಪರ್ಯಾರ್ಥಯಾರ್ಥಾದೇಶಾದಸ್ತಿತ್ವೇ ಸ್ವತಃ: ಕಫಂಚದ್ವಿನ್ನೇಽಪಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಾಃ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಾದೇಶಾತ್ಸಯ-

ಗಾಥೆ - ೪

ಗಾಥಾರ್ಥ : - [ಜೀವಾ] ಜೀವ, [ಪ್ರೋಗ್ಸಲಕಾಯ] ಪುದ್ಗಲಕಾಯ, [ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾ] ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ [ತಹೇವ] ಹಾಗೂ [ಅಗಾಸಂ] ಆಕಾಶ ಇವು [ಅಸ್ತಿತ್ವಮ್ಮಾ ಜೀಯದಾ] ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಯತ [ಅಣಣ್ಣಮಾಳಯಾ] (ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ) ಅನನ್ಯಮುಯ [ಯ] ಮತ್ತು [ಅಣುಮಾಹಂತಾ] ಅಣುಮಹಾನಂ (ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದು) ಇವೆ.

ಟೀಕೆ : - ಇಲ್ಲಿ (ಈ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ) ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ ವಿಶೇಷಸಂಜ್ಞೆ, ಸಾಮಾನ್ಯವಿವೇಚ ಅಸ್ತಿತ್ವಹಾಗೂ ಕಾಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿ ಜೀವ, ಪುದ್ಗಲ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಕಾಶ - ಇವು ಅವುಗಳ ವಿಶೇಷ ಸಂಜ್ಞೆಗಳು ಅನ್ವಯಾರ್ಥ ವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅವು ಉತ್ತಾದ - ವ್ಯಯ - ಧೌರ್ವಯಮುಯವಾದ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಶೇಷಸತ್ತಾದಲ್ಲಿ ನಿಯತ-ವ್ಯವಸ್ಥಿತ (ನಿಶ್ಚಿತವಿದ್ಯವಾನ) ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷ-ಅಸ್ತಿತ್ವಪೂರ್ವ ಇದೆಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಅವು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಯತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ (ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪಾತ್ರಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂಥತ್ವಪ್ರಯಾತ್ರೀಯಿಂದ ಅನನ್ಯಮುಯವಾಗಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಅನನ್ಯಮುಯವಾಗಿಲ್ಲ - ಏಕಂದರೆ ಅವು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನ (ಎಂದರೆತಮ್ಮಿಂದಸ್ತೂ) ವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ (ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ) ಅನನ್ಯಮುಯವಾಗಿವೆ. (ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬೆಂಕಿಯ ಉಷ್ಣತೆಯಿಂದ ಅನನ್ಯಮುಯವಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ). “ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಅನನ್ಯಮುಯ” ವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವುಗಳ “ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಯತಯೆಯು” ನಯಪ್ರಯೋಗದಿಂದಿದೆ. ಭಗವಂತರು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾರ್ಥಯಾರ್ಥಿಕವೆಂದು ಎರಡು ನಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಥನವು ಒಂದು ನಯದ ಅಧೀನವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಎರಡೂ ನಯಗಳ ಅಧೀನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವು ಪರ್ಯಾರ್ಥಯಾರ್ಥಿಕ ಕಥನದಿಂದ ಅವು ತಮ್ಮಿಂದ ಕಥಂಚಿತ್ತೋ ಭಿನ್ನವೂ ಇರುವಂಥತ್ವ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ (ನಿಶ್ಚಿತ ಸ್ಥಿರ) ವಿವೆ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ ಕಥನದಿಂದ ತಾವಾಗಿಯೇ ಸ್ತೂ (-ವಿದ್ಯಮಾನ) ವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಅನನ್ಯಮುಯವಾಗಿವೆ.

೧ ಅಣುಮಹಾನ = (೧) ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದು ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶ; (೨) ಏಕಪ್ರದೇಶ (ವ್ಯಕ್ತ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ) ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶ (ಶಕ್ತಿ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ),

೨ ಅನ್ವಯಾರ್ಥ = ಅಧರ್ಮದ ಅನುಸರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ; ಅರ್ಥಾನುಸಾರ. (ಐದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಗಳು ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಾನುಸಾರವಿವೆ.)

ಮೇವ ಸಂತಃ ಸತೋಽನಸ್ಯಮಯಾ ಭವಂತಿತಿ । ಕಾಯತ್ತಮಪಿ ತೇವಾಮಣಮಹತ್ತಾತ್ತ್ವಾ । ಅಣವೋಽತ್ತ, ಪ್ರದೇಶಾ ಮೂರಾರ್ಥಮೂರಾರ್ಥಶ್ಚ ನಿರ್ವಿಭಾಗಾಂಶಾಸ್ತಿ; ಮಹಾಂತೋಽಣಮಹಾಂತಃ ಪ್ರದೇಶಪ್ರಚಯಾತ್ಮಕಾಃ । ಇತಿ ಸಿದ್ಧಂ ತೇವಾಂ ಕಾಯತ್ತಪ್ರಾ । ಅಣಭಾಗಾಂ ಮಹಾಂತಕ್ತಾತ್ತ್ವಾ ದ್ವಾರ್ಥಿಕಪ್ರದಲಸ್ಯಂಧಾನಾಮಪಿ ತಥಾವಿಧತ್ತಪ್ರಾ । ಅಣವಶ್ಚ ಮಹಾಂತಶ್ಚ ವ್ಯಕ್ತಿಶಕ್ತಿ-ರೂಪಾಭಾಗಾಂತಿ ಪರಮಾಣುನಾಮೇಕಪ್ರದೇಶಾತ್ಮಕತ್ತೀರ್ಪಿತಿಂದಿಃ । ವ್ಯಕ್ತಪ್ರೇಕ್ಷಯಾ ಶಕ್ತಪ್ರೇಕ್ಷಯಾ ಚ ಪ್ರದೇಶಪ್ರಚಯಾತ್ಮಕಂ ಮಹತ್ತಪ್ರಸ್ಯಾಭಾವಾತ್ಮಾಲಾಣಾನಾಮಸ್ತಿತ್ವನಿಯತತ್ತೀರ್ಪಬ್ರಹ್ಮಕಾಯ-ತ್ವಪನೇನೈವ ಸಾಧಿತಪ್ರಾ । ಅತ ಏವ ತೇವಾಮಸ್ತಿಕಾಯಪ್ರಕರಣೇ ಸತಾಮಬ್ರಹ್ಮನಪಾದಾನಮಿತಿ ।

ಅವಕ್ಕಿ ಕಾಯತ್ತಪ್ರಾ ಇದೆ ಏಕಂದರೆ ಇವು ಅಣಮಹಾನವಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಣ ಎಂದರೆ ಪ್ರದೇಶ-ಮೂರಾರ್ಥಮತ್ತಾ ಅಮೂರಾರ್ಥನಿರ್ವಿಭಾಗ (ಲಲ್ಕಿಂಟಿಕ್ಕ) ಅಂತೆ; 'ಅಪ್ರಗಳ ಮುಖಾಂತರ (ಬಹು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮುಖಾಂತರ) ಮಹಾನವಿರುವುದು' ಅದು ಅಣ ಮಹಾನವಿದೆ; ಎಂದರೆ ಪ್ರದೇಶಪ್ರಚಯಾತ್ಮಕ (ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸಮೂಹಮಯ) ವಿರುವುದು ಅದು ಅಣಮಹಾನವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅವಕ್ಕಿ (ಲಾಪರೋಕ್ತಿ ಇದು ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ) ಕಾಯತ್ತಪ್ರಾ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. (ಮೇಲೆ ಯಾವ ಅಣಮಹಾನದ ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಣಗಳ ಎಂದರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಕುರಿತು ಬಹುವಚನದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕರಿತಭಾಷೆಯ ನಿಯಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ದ್ವಿವಚನದ ಸಮಾವೇಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಈಗ ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಷೆಯ ಪರಿವರ್ತನ ಮಾಡಿ ದ್ವಿ-ಅಣಕ ಸ್ವಂಧಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಅಣಮಹಾನವೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಅಪ್ರಗಳ ಕಾಯತ್ತಪನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ:) 'ಎರಡು ಅಣಗಳ (ಎರಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ) ಮುಖಾಂತರ ಮಹಾನವಿರುವುದು' ಅದು ಅಣಮಹಾನವೆಂಬ ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ದ್ವಿ-ಅಣಕಪ್ರದಲ ಸ್ವಂಧಗಳಿಗೂ ಕೂಡ (ಅಣ ಮಹಾನತೆಯಿರುವುದರಿಂದ) ಕಾಯತ್ತವಿದೆ. (ಈಗ ಪರಮಾಣುಗಳಿಗೂ ಅಣಮಹಾನತೆಯ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಪರಮಾಣುಗಳಿಗೂ ಕಾಯತ್ತಪನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ:) ವ್ಯಕ್ತ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ 'ಅಣ ಹಾಗೂ ಮಹಾನ' ವಿರುವುದರಿಂದ (ಎಂದರೆ ಪರಮಾಣುವ ವ್ಯಕ್ತ ರೂಪದಿಂದ ಏಕಪ್ರದೇಶಿ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿರೂಪದಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಿಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣ) ಪರಮಾಣುಗಳಿಗೂ, ಅವಕ್ಕಿ ಏಕಪ್ರದೇಶಾತ್ಮಕತನವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, (ಅಣಮಹಾನತನವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದರಿಂದ) ಕಾಯತ್ತಪ್ರಾ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲಾಣುಗಳಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪ್ರದೇಶಪ್ರಚಯಾತ್ಮಕವಾದ ಮಹಾನತನದ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಯತವಿದ್ದರೂ, ಅವಕ್ಕಿ ಅಕಾಯತ್ತವಿದೆಯಿಂಬುದು ಇದರಿಂದಲೇ (ಈ ಕಥನದಿಂದಲೇ) ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು, ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವು ಸತ್ತ (ವಿದ್ಯಮಾನ)ವಿದ್ದರೂ ಅವನ್ನು ಅಸ್ತಿಕಾಯದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಜೀವ, ಪುದ್ಗಲ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಕಾಶವೆಂದು ಇದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಈ ಹೆಸರುಗಳು ಅಪ್ರಗಳ ಅಥಾಗಾನುಸಾರವಿವೆ.

ಈ ಬದೂ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಪರಮಾಯಾಧೀಕನಯದಿಂದ ತಮ್ಮಿಂದ ಕಥಂಚಿತ್ತ ಭಿನ್ನವಾದಂಥ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನವಿವೆ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಾಧೀಕನಯದಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಅನನ್ಯವಿವೆ.

ಫುನಿಸ್, ಈ ಬದೂ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಕಾಯತ್ತಪ್ರಾಪ್ತಪ್ರಗಳಾಗಿವೆ ಏಕಂದರೆ ಅವು ಅಣಮಹಾನವಿವೆ. ಅವು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅಣಮಹಾನವಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - 'ಅಣಮಹಾಂತಃ' ದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದಿಂದಿದೆ. ೧) ಅಣಭಿಃ ಮಹಾಂತಃ ಅಣಮಹಾಂತಃ ಎಂದರೆ ಯಾವಪ್ರಾ ಬಹುಪ್ರದೇಶಗಳ

ಜೇಸಿಂ ಅತ್ಯಿ ಸಹಾಯಿ ಗುಣೀಹಿಂ ಸಹ ಪ್ರಜ್ಞವಿಹಿಂ ವಿವಿಹೀಹಿಂ ।
ತೇ ಹೋಂತಿ ಅತ್ಯಿಕಾಯಾ ಹೆಪ್ಪಣಿಂ ಜೇಹಿಂ ತೇಲೊಳ್ಳೆಕ್ಕಂ ॥೫॥

ಯೀಷಾಮಸ್ತಿ ಸ್ವಭಾವಃ ಗುಣ್ಯಃ ಸಹ ಪಯ್ಯಾಯೀರ್ವಿಧಃ ।
ತೇ ಭವಂತಸ್ತಿಕಾಯಾಃ ನಿಷ್ಪನ್ನಂ ಯೈಸ್ತ್ರೀಲೋಕ್ಯಮಾ ॥೬॥

ಮುಖಾಂತರ (ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮುಖಾಂತರ) ವಿಶಾಲವಿವೆ ಅವು ಅನುಮಹಾನವಿವೆ. ಈ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಜೀವ, ಧರ್ಮ, ಮತ್ತು ಅಥಮಗಳು ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರದೇಶೀಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅನುಮಹಾನವಿವೆ; ಆಕಾಶವು ಅನಂತಪ್ರದೇಶಿಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅನುಮಹಾನವಿದೆ; ಮತ್ತು ತ್ರಿ-ಅನುಕ ಸ್ವಂಧದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನಂತಾನುಕ ಸ್ವಂಧದವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸ್ವಂಧಗಳು ಒಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಿಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅನುಮಹಾನವಿವೆ. ೧) ಅನುಭೂಮಾ ಮಹಾಂತಃ ಅನುಮಹಾಂತಃ ಎಂದರೆ ಯಾವವು ಎರಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮುಖಾಂತರ ದೊಡ್ಡವಿದೆ ಅವು ಅನುಮಹಾನವಿವೆ. ಈ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ದ್ವಿ-ಅನುಕ ಸ್ವಂಧಗಳು ಅನುಮಹಾನವಿವೆ. ೨) ಅನುವಶ್ಚ ಮಹಾಂತಶ್ಚ ಅನುಮಹಾಂತಃ ಎಂದರೆ ಯಾವವು ಅನುರೂಪವೂ (-ಒಕ ಪ್ರದೇಶಿಯೂ) ಇವೆ ಮತ್ತು ಮಹಾನವೂ (ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಿಯೂ) ಇವೆ ಅವು ಅನುಮಹಾನವಿವೆ. ಈ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಪರಮಾನುಗಳು ಅನುಮಹಾನವಿವೆ; ಏಕೆಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವು ಏಕ ಪ್ರದೇಶಿಯಿವೆ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಿಯೂ (ಉಪಚಾರದಿಂದ) ಇವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಐದೂ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಅನುಮಹಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಯತ್ವಪೂರ್ಣಗಳವೆಯಿಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಕಾಲಾಣವಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿದೆ ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಕಾಯತ್ವವಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಅದು ದ್ರವ್ಯವಿದೆ ಆದರೆ ಅಸ್ತಿಕಾಯವಿಲ್ಲ.

ಗಾಢ - ೫

ಗಾಢಾಭಾ : - [ಜೇಸಿಂ] ಯಾವುದಕ್ಕೆ [ವಿವಿಹೀಹಿಂ] ವಿವಿಧ [ಗುಣೀಹಿಂ] ಗುಣಗಳು ಮತ್ತು [ಪ್ರಜ್ಞವಿಹಿಂ] ಪಯ್ಯಾಯಗಳಿಂ (-ಪ್ರವಾಹಕ, ಮದ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತಾರಕ, ಮದ ಅಂಶಗಳ) [ಸಹ] ಜೊತಯಲ್ಲಿ [ಸಹಾಯ] ತಮ್ಮತನ [ಅತ್ಯಿ] ಇದೆ [ತೇ] ಅವು [ಅತ್ಯಿಕಾಯಾ ಹೋಂತಿ] ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳಿವೆ [ಜೇಹಿಂ] ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ [ತೇಲೊಳ್ಳೆಕ್ಕಂ] ಮೂರು ಲೋಕಗಳು [ಹೆಪ್ಪಣಿಂ] ನಿಷ್ಪನ್ನವಿವೆ.

ವಿವಿಧಗುಣಮೇಣ ಪಯ್ಯಾಯಗಳಿಂದನೆ ಯಾವವುಗಳಿಗನನ್ನತೆಯಿದೆ ।
ಅವು ಅಸ್ತಿಕಾಯವೆಂದರಿವುದವುಗಳಿಂ ನಿಷ್ಪನ್ನವಿವೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ॥೫॥

೧ ಪಯ್ಯಾಯಗಳು - (ಪ್ರವಾಹಕ, ಮದ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತಾರಕ, ಮದ) ನಿರ್ವಿಭಾಗ ಅಂಶಗಳು. [ಪ್ರವಾಹಕ, ಮದ ಅಂಶಗಳಿಂತೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಿಸ್ತಾರಕ, ಮದ ಅಂಶಗಳು ಅಸ್ತಿಕಾಯಕ್ಕೆನೇ ಇರುತ್ತದೆ.]

ಅತ್ಯ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಾನಾವಸಿತ್ಯಸಂಭವಪ್ರಕಾರಶ್ಲೋಕಃ । ಅಸ್ತಿ
ಹ್ಯಾಸ್ತಿಕಾಯಾನಾಂ ಗುಣೈः ಪರ್ಯಾಯೀಯೈಷ್ಟ ವಿವಿಧೈः ಸಹ ಸ್ವಧಾವೋ ಆತ್ಮಧಾವೋನನ್ಯತ್ವಪ್ರಾರ್ಥಿ ।
ಪಸ್ತಿನೋಽ ವಿಶೇಷಾ ಹಿ ವ್ಯತಿರೇಕಿಣಿಃ ಪರ್ಯಾಯಾ ಗುಣಾಸ್ತಿ ತ ಏವಾನ್ಯಾಯಿನಃ । ತತ ಏಕೇನ
ಪರ್ಯಾಯೀಣಿ ಪ್ರಲೀಯವಾನಃಾನ್ಯೇನೋಽಪಜಾಯವಾನಃಾನ್ಯಾಯಿನಾ ಗುಣೇನ ಧೌವ್ಯಂ
ಬಿಭಾಗಾಸ್ತಿಕಾಸ್ತಿ ವಸ್ತುನಃಃ ಸಮುಚ್ಯೈದೋತ್ಪಾದಧೌವ್ಯಲಕ್ಷಣಮಸ್ತಿತ್ಯವುಪಪದ್ಯತ ಏವ
ಗುಣಪರ್ಯಾಯೀಃ ಸಹ ಸರ್ವಫಾನ್ಯತ್ಯೇ ತ್ವನೋಽ ವಿನಿಶ್ಚಯತ್ಯನ್ಯಃ ಪೂರ್ದುಭರವತ್ಯನೋಽ
ಧುವತ್ವವಾಲಂಬತ ಇತಿ ಸರ್ವಂ ವಿಪ್ರವತ್ತೇ । ತತಃ ಸಾಧ್ಯಸ್ತಿತ್ಯಸಂಭವಪ್ರಕಾರಕಧನವಾ ।

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಒದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಪ್ರಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಿದೆ ಮತ್ತು ಕಾಯತ್ವಪ್ರಯಾವ
ಪ್ರಕಾರವಿದೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ಗುಣಗಳೊಡನೆ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯಗಳೊಡನೆ
ಸ್ವತನ-ತನ್ಯತನ-ಅನನ್ಯತನವಿದೆ. ವಸ್ತುವಿನ ವ್ಯತಿರೇಕೇ ವಿಶೇಷಗಳು ಅವು ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು
ಅನ್ಯಯೈ ವಿಶೇಷಗಳು ಅವು ಗುಣಗಳಿಂದ. ಅದುದರಿಂದ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಪ್ರಲಯಕ್ಕೆ
ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂಥ ಇತರ ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಯ ಗುಣದಿಂದ ಧುವ
ವಿರುವಂಥ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿಗೆ ವ್ಯಯೈ - ಉತ್ಪಾದ-ಧೌವ್ಯಲಕ್ಷಣ ಅಸ್ತಿತ್ವಪ್ರಾರ್ಥಿತ್ವದೇ ಅಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು
ಒಂದು ಹೇಳಿ ಗುಣಗಳ ಹಾಗೂ ಪರ್ಯಾಯಗಳೊಡನೆ (ವಸ್ತುವಿಗೆ) ಸರ್ವಫಾ ಅನ್ಯತ್ವವಾದರೆ ಆಗಂತೂ
ಒಂದೇ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು, ಒಂದೇ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪೂರ್ದುಭಾವಕ್ಕೆ
(ಉತ್ಪಾದಕ್ಕೆ) ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು ಮತ್ತು ಒಂದೇ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಧುವವಿರಬಹುದು - ಈ ಪ್ರಕಾರ
ಎಲ್ಲವೂ ವಿಪ್ಲವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿಬಿಡಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದ (ಒದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳಿಗೆ) ಅಸ್ತಿತ್ವಪ್ರಯಾವ
ಪ್ರಕಾರವಿದೆಯಂಬುದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ (ಉಪರೋಕ್ತ) ಕಥನವು ಸತ್ಯ-ಯೋಗ್ಯ-ನ್ಯಾಯಯುಕ್ತವಿದೆ.

ಈಗ (ಅವಕ್ಕೆ) ಕಾಯತ್ವಪ್ರಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಿದೆಯಂಬುದರ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ - ಚೀವ,
ಘುದ್ದಲ, ಧರ್ಮ, ಅಥರ್ವ ಮತ್ತು ಆಶಾತ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅವಯವವಿಷೇಷಿಸ್ತೆ ಪ್ರದೇಶವಂಬ ವೆಸರಿನ

೧. ವ್ಯತಿರೇಕ ಭೇದ ; ಒಂದರದು ಇನ್ನೊಂದರರೂಪವಾಗಿರುವುದು ; 'ಇದು ಅದು ಆಲ್' - ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದ ನಿರ್ಮಿತ
ಭೂತ ಭಿನ್ನರೂಪತೆ. [ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯವು ಇನ್ನೊಂದು ಪರ್ಯಾಯರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ
ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯತಿರೇಕವಿದೆ ; ಅದುದರಿಂದ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ದ್ರವ್ಯದ ವ್ಯತಿರೇಕ (ವ್ಯತಿರೇಕವ್ಯಾಪ್ತಿ) ವಿಶೇಷಗಳಿದೆ.]

೨. ಅನ್ಯಯ ಏಕರೂಪತೆ : ಸಾದ್ಯತ್ಯತೆ ; 'ಇದು ಅದೇ ಇದೆ' - ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದ ಕಾರಣಭೂತ ಏಕರೂಪತೆ, [ಗುಣ
ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾದ್ಯತ್ಯತೆಯಿರುತ್ತದೆ ಅದುದರಿಂದ ಅಘಾಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನ್ಯಯವಿದೆ, ಅದ್ದರಿಂದ ಗುಣಗಳು
ದ್ರವ್ಯದ ಅನ್ಯಯ ಏಕೆಂಬ (ಅನ್ಯಯವ್ಯಾಪ್ತಿ ಭೇದ)ಗಳಿವೆ.]

೩. ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಲಕ್ಷಣವು ಅಘವಾ ಸ್ವರೂಪವು ವ್ಯಯ-ಉತ್ಪಾದ-ಧೌವ್ಯವಿದೆ.

೪. ವಿಪ್ಲವ = ಗೊಂದಲ ; ತಿರುವು ಮುರುವು ; ಅಸ್ತಿತ್ವಸ್ತು ; ವಿರೋಧ.

೫. ಅವಯವ ಅವಯವವ್ಯಾಪ್ತಿ ; ಸಾವಯವ ; ಅಂತರ್ವಾಳ ; ಅಂತಿ ; ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಅವಯವ (ಎಂದರೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು
ಪ್ರದೇಶ)ವಿದೆ ಅಂಥವು.

ಕಾಯತ್ವಸಂಭವಪ್ರಕಾರಸ್ತಯಮುಖದಿಶ್ತತೇ । ಅವಯವಿನೋ ಹಿ ಜೀವಪ್ರದಲಧವರ್ಣ-ಧವರ್ಣಕಾಶಪದಾರ್ಥಸ್ತೇವಾಮವಯವಾ ಅಪಿ ಪ್ರದೇಶಾಖ್ಯಾ : ಪರಸ್ಪರವ್ಯತಿರೇಕತ್ವಾತ್ಪರ್ಯಾಯಾ : ಉಚ್ಯಂತೇ । ತೇವಾಂ ತೈಸಹಾನನ್ಯತ್ವೇ ಕಾಯತ್ವಸಿದ್ಧಿರುಪಪತ್ತಿಮತೇ । ನಿರವಯವಸ್ಯಾಹಿ ಪರಮಾಣೋ : ಸಾವಯವತ್ತತಕ್ಷಸರ್ವಾವಾತ್ ಕಾಯತ್ವಸಿದ್ಧಿರುಪಪತ್ತಿಮತೇ । ನ ಚ್ಯಾತದಾಶಂಕ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿಲಾ-ದನ್ಯೇವಾಮಮೂರ್ತತಾದವಿಭಾಜಾನಾಂ ಸಾವಯವತ್ತಕಲ್ಪನಮನ್ಯಾಯ್ಯವರ್ । ದೃಶ್ಯತ ಏವಾ-ವಿಭಾಜೀತಪಿ ವಿಹಾಯಸೀದಂ ಘಟಾಕಾಶಮಿದಮಾಫಿಟಾಕಾಶಮಿತಿ ಏಭಾಗಕಲ್ಪಿನವರ್ । ಯದಿ ತತ್ತ, ಏಭಾಗೋ ನ ಕಲ್ಪೀತ ತದಾ ಯದೇವ ಘಟಾಕಾಶಂ ತದೇವಾಘಟಾಕಾಶಂ ಸ್ಯಾತ್ । ನ ಚ ತದಿ-ಪ್ರವರ್ । ತತಃ ಕಾಲಾಸುಭೋಽಕನ್ಯತ್ರ ಸರ್ವೇವಾಂ ಕಾಯತ್ವಾಖ್ಯಂ ಸಾವಯವತ್ತಮವಸೀಯವರ್ ।

ಅಪ್ಯಗಳ ಯಾವ ಅವಯವಗಳಿವೆ ಅವೇ ಪರಸ್ಪರವ್ಯತಿರೇಕಪ್ರಾಣಿರುಪುದರಿಂದ ಪಯಾರಿಯಗಳಿಂದುಗಳ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅಪ್ಯಗಳೊಡನೆ ಆ (ಒದು) ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅನನ್ಯತನವಿರುಪುದರಿಂದ ಕಾಯತ್ವದ ಸಿದ್ಧಿಯು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಮಾಣುವು (ವ್ಯಕ್ತ-ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ) ನಿರವಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅಪಕ್ಯ ಸಾವಯವತನದ ಶಕ್ತಿಯ ಸದ್ಯಾವವಿರುಪುದರಿಂದ ಕಾಯತ್ವಸಿದ್ಧಿಯು ನಿರವಪಾದಿವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರದಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಮೂರ್ತತಯೆಯ ಕಾರಣ ಅವಿಭಾಜ್ಯಾವಾಗಿರುಪುದರಿಂದ ಅಪಕ್ಯ ಸಾವಯವತನದ ಕಲ್ಪನೆಯು ನ್ಯಾಯಿವಿರುಧ (ಅನುಚಿತ) ವಿದಯೆಂಬ ಅರಂಕ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಆಕಾಶವು ಅವಿಭಾಜ್ಯವಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ 'ಇದು ಘಟಾಕಾಶವಿದೆ, ಇದು ಅಘಟಾಕಾಶ (ಪಟಾಕಾಶ)ವಿದೆ'ಯೆಂಬ ವಿಭಾಗ ಕಲ್ಪನೆಯು ದೃಷ್ಟಿಗೊಳಿಸರವಾಗೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಲ್ಲಿ (ಕಥಂಚಿತ್) ವಿಭಾಗದ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ಯಾವ ಘಟಾಕಾಶವಿದೆ ಅದೇ (ಸರ್ವಫಾ) ಅಘಟಾಕಾಶವಾಗಿಬಿಡುಹುದು; ಮತ್ತು ಅದಂತೂ ಇಷ್ಟ (ಮಾನ್ಯ)ವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಲಾಸುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲಪ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯತ್ವವಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಾವಯವತನವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಪಡಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

ಅಪ್ಯಗಳ ಯಾವ ಮೂರು ಲೋಕರೂಪವಾದ ನಿಷ್ಪನ್ಯತೆ (ರಚನೆ)ಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅದೂ ಅಪ್ಯಗಳ ಅಸ್ತಿತವನ (ಅಸ್ತಿತ್ವಹಾಗೂ ಕಾಯತ್ವ)ವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವ ಸಾಧನರೂಪದಿಂದ ಹೇಳಿದೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ, -

೧) ಉದ್ದ್ರ್ಯ-ಅಧೋ-ಮಧ್ಯ ಹೀಗೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಉತ್ತಾದ-ವ್ಯಯ-ಧೌಪ್ಯಪ್ರಾಣಿಭಾವಗಳು. ಅವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ವಿಶೇಷಸ್ಥರೂಪವಿದೆ ಅಪ್ಯ-ಭವನರೂಪವಾಗುತ್ತ (ಪರಿಗಾಮನ ಮಾಡುತ್ತ) ತಮ್ಮ ಮೂಲ

೨. ಪಯಾರಿಯದ ಲಕ್ಷಣವು ಪರಸ್ಪರವ್ಯತಿರೇಕವಿದೆ. ಆ ಲಕ್ಷಣವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರದೇಶರೂಪವಾಗಿರುಪುದರಿಂದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವ್ಯತಿರೇಕವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಪಯಾರಿಯಗಳಿಂದ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

೩. ನಿರವಯವ = ಅವಯವವಿಲ್ಲದ ; ಅಂತವಿಲ್ಲದ ; ನಿರಂತ ; ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದೇಶವಿಲ್ಲದ.

೪. ನಿರವಪಾದ ಅಭವಾದವಿಲ್ಲದ ; [ಒದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳಿಗೆ ಕಾಯತ್ವವಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಅಭವಾದವಿಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ (ಉಪಭಾರದಿಂದ) ಪರಮಾಣುಗಳಿಗೂ ಶಕ್ತಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅವಯವಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ.]

೫. ಅವಿಭಾಜ್ಯ - ಯಾವಪ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏಭಾಗವಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತಯಿಲ್ಲ ಅಂಥವು.

ತ್ಯೇಲೋಕ್‌ರೂಪೇಣ ನಿಷ್ಪನ್ನತ್ವಮಂಬಿ ತೇವಾಮಸ್ತಿಕಾಯತ್ಸ್ಯಾಧನಪರಮುಪನ್ಯಸ್ತವ್ರ್ಹಾ । ತಥಾ ಚ - ತ್ರಯಾಜಾಮೂರ್ಖಾಫ್ರೋಮಧ್ಯಲೋಕಾನಾಮುತ್ಪಾದವ್ಯಯಧೌವ್ಯವಂತಸ್ತದ್ವಿತೀವಾತ್ಕಾಭಾವಾ ಭವಂತಸ್ತೇಪಾಂ ಮೂಲಪದಾಫಾರಾನಾಂ ಗುಣಪಯಾರ್ಯಯಯೋಗಪೂರ್ವಕವುಃಸ್ತಿತ್ವಂ ಸಾಧಯಂತಿ । ಅನುಮೀಯತೇ ಚ ಧವಾರಾಧವಾರಕಾಶಾನಾಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮೂರ್ಖಾಫ್ರೋಮಧ್ಯಲೋಕವಿಭಾಗರೂಪೇಣ ಪರಿಣಮನಾತ್ಮಾಯತ್ಪಾಲ್ಯಂ ಸಾವಯವತ್ವವ್ರ್ಹಾ । ಜೀವಾನಾಮಂಬಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮೂರ್ಖಾಫ್ರೋಮಧ್ಯಲೋಕವಿಭಾಗರೂಪೇಣ ಪರಿಣಮನಾಲೋಕಪೂರ್ವಕಾವಸ್ಥಾವ್ಯವಸ್ತಿತವ್ಯಕ್ತೇಸ್ತದಾ ಸನ್ನಿಹಿತಕ್ತೇಸ್ತದನುಮೀಯತೆ ಏವ । ಪುದ್ಗಲಾನಾಮಪ್ರೋಫಾರ್ಖಾಫ್ರೋಮಧ್ಯಲೋಕವಿಭಾಗರೂಪಪರಿಣತಮಹಾಸ್ಯಂಧತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿವ್ಯಕ್ತಿಕ್ತಿಯೋಗಿತ್ವಾತ್ತಾವಿಧಾ ಸಾವಯವತ್ವವಿದ್ವಿರಸ್ತೇವೇತಿ ।

ವದಾಫ್ರಗಳ ಗುಣಪಯಾರ್ಯಯಯುಕ್ತ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುತ್ತದೆ. (ಮೂರು ಲೋಕದ ಭಾವಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಥಂಟಿತ್ವ ಸದ್ಯತವಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕಥಂಟಿತ್ವ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ ಅವು ಮೂರು ಲೋಕದ ಮೂಲ ಪದಾಫ್ರಗಳು ಕಥಂಟಿತ್ವ ಸದ್ಯತವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕಥಂಟಿತ್ವ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಆ ಮೂಲಪದಾಫ್ರಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪಾದ- ವ್ಯಯ- ಧೌವ್ಯಪುಳ್ಳ ಅಥವಾ ಗುಣಪಯಾರ್ಯಯಪುಳ್ಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿದೆ.)

೨) ಪುನಃ ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆಕಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ವದಾಫ್ರವು ಉಂಟ್ರ್ಯಾ-ಅಧೋ-ಮಧ್ಯ ಹೀಗೆ ಲೋಕದ (ಮೂರು) ವಿಭಾಗರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವುದರಿಂದ ಅಪ್ಯಗಳ ಕಾಯತ್ವವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಾವಯವತನವಿದೆಯೆಂಬ ಅನುಮಾನ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಜೀವದ್ವಾಣಿಂದ್ರಾಧ್ಯಾ-ಮಧ್ಯ-ಅಧೋ ಹೀಗೆ ಮೂರು ಲೋಕದ (ಮೂರು) ವಿಭಾಗರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿತ ಲೋಕಪೂರಣಾ ಅವಸ್ಥೆಯರೂಪವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶಕ್ತಿಯ ಸದ್ಯಾವಪ್ಯ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಜೀವಗಳಿಗೂ ಕಾಯತ್ವವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಾವಯವತನವಿದೆಯೆಂಬ ಅನುಮಾನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇದೆ. ಪುದ್ಗಲವೂ ಉಂಟ್ರ್ಯಾ-ಅಧೋ-ಮಧ್ಯವೆಂಬ ಲೋಕದ (ಮೂರು) ವಿಭಾಗರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿತ ಮಹಾಸ್ಯಂಧತ್ವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯರೂಪ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿರೂಪವಿರುವುದರಿಂದ ಅವಕ್ಷಾ ಅಂಥ (ಕಾಯತ್ವವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ) ಸಾವಯವತನದ ಸಿದ್ಧಿಯೇ ಇದೆ.

೩. ಉಂಟ್ರ್ಯಾ, ಅಧೋ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯವೆಂದು ಲೋಕದ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೋ 'ಇದು ಉಂಟ್ರ್ಯಾ ಲೋಕದ ಆಕಾಶಭಾಗವಿದೆ, ಇದು ಅಧೋಲೋಕದ ಆಕಾಶಭಾಗವಿದೆ ಮತ್ತು ಇದು ಮಧ್ಯಲೋಕದ ಆಕಾಶಭಾಗವಿದೆ'ಯೆಂದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಾ ದಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯರಿಂದ ಅದು ಸಾವಯವ ಎಂದರೆ ಕಾಯತ್ವಪುಳ್ಳದ್ವಿದೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮಗಳೂ ಸಾವಯವ ಎಂದರೆ ಕಾಯತ್ವಪುಳ್ಳಪುಗಳಿವೆ.

೪. ಲೋಕಪೂರಣ = ಲೋಕವ್ಯಾಪ್ತಿ, [ಕೇವಲ ಸಮುದ್ರತ್ವದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಅವಸ್ಥೆಯು ಶ್ರಿಲೋಕವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ 'ಇದು ಉಂಟ್ರ್ಯಾಲೋಕದ ಜೀವಭಾಗವಿದೆ, ಇದು ಅಧೋಲೋಕದ ಜೀವಭಾಗವಿದೆ ಮತ್ತು ಇದು ಮಧ್ಯಲೋಕದ ಜೀವಭಾಗವಿದೆಯೆಂದು ದಿಭಾಗ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಶ್ರಿಲೋಕವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅವಸ್ಥೆಯ ಶಕ್ತಿಯಂತೂ ಜೀವದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಜೀವಪ್ಯ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾವಯವ ಎಂದರೆ ಕಾಯತ್ವಪುಳ್ಳದ್ವಿದೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಗುತ್ತದೆ.]

ತೇ ಚೇವ ಅತ್ಯಿ ಕಾಯಾ ತೇಕ್ಕಾಲಿಯ ಭಾವಪರಿಣದಾ ಣಿಷ್ಟಾ ।
ಗಢ್ಯಂತಿ ದವಿಯ ಭಾವಂ ಪರಿಯಟ್ಟಣಲಿಂಗಸಂಜುತ್ತಾ ॥೬॥

‘ ತೇ ಚೈವಾಸ್ತಿಕಾಯಾಃ ತೇಕಾಲಿಕಭಾವಪರಿಣತಾ ನಿತ್ಯಾಃ ।
ಗಢ್ಯಂತಿ ದ್ರವ್ಯಭಾವಂ ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗಸಂಯುತ್ತಾಃ ॥೬॥

ತತ್ತ್ವ, ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಾನಾಂ ಕಾಲಸ್ಯ ಚ ದ್ರವ್ಯತ್ವಮುಕ್ತಮ್ । ದ್ರವ್ಯಾಣಿ ಹಿ ಸಹಕರುಭುವಾಂ
ಗುಣಪರ್ಯಾಯಾಣಾಮನಸ್ಯತಯಾ ಧಾರಭೂತಾನಿ ಭವಂತಿ । ತತೋ ವೃತ್ತವರ್ತನಮಾನವರ್ತಿವ್ಯಮಾ-
ಕಾನಾಂ ಭಾವಾನಾಂ ಪರ್ಯಾಯಾಣಾಂ ಸ್ವರೂಪೇಣ ಪರಿಣತತ್ವದಸ್ತಿಕಾಯಾನಾಂ ಪರಿವರ್ತನ-

ಗಾಥೆ - ೬

ಗಾಥಾಭರ : - [ತೇಕ್ಕಾಲಿಯ ಭಾವಪರಿಣದಾ] ಯಾವವು ಮೂರು ಕಾಲಗಳ ಭಾವಗಳ ರೂಪವಾಗಿ
ಪರಿಣಮಿತವಾಗುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ [ಣಿಷ್ಟಾ] ನಿತ್ಯವಿವೆ [ತೇ ಚೇವ ಅತ್ಯಿಕಾಯಾ] ಅಂಥ ಅವೇ ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳು
[ಪರಿಯಟ್ಟಣಲಿಂಗಸಂಜುತ್ತಾ] ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗ (ಕಾಲ)ದೊಡನೆ [ದವಿಯ ಭಾವಂ ಗಢ್ಯಂತಿ] ದ್ರವ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ
ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. (ಎಂದರೆ ಅವು ಅರು ದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ.)

ಟೀಕೆ : - ಇಲ್ಲಿ ಇದು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದ್ರವ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ದ್ರವ್ಯಗಳು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಸವಭಾವಿ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಕ್ರಮಭಾವಿ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ
ಅನನ್ಯರೂಪದಿಂದ ಆಧಾರಭೂತವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವವು ವರ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ, ವರ್ತಿಸುತ್ತಿವೆ ಮತ್ತು
ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಲಿದೆ ಆ ಭಾವಗಳ-ಪರ್ಯಾಯಗಳರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವ ಕಾರಣವಾಗಿ (ಇದು)
ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗವಾದ ಕಾಲವು (ಅವು ಅರೂ) ದ್ರವ್ಯಗಳಿವೆ. ಭೂತ, ವರ್ತನಮಾನ
ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯಭಾವಗಳ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದರಿಂದ ಅವೇನು ಅನಿತ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಭೂತ,
ವರ್ತನಮಾನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯಭಾವರೂಪ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿನಿಯಿತ (ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿಶ್ಚಯ) ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ಬಿಡುಪುಡಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವು ನಿತ್ಯವೇ ಇವೆ.

ಯಾವವು ತೀಕಾಲಭಾವಗಳರೂಪದಿಂ ಪರಿಣಮಿಸುವವು ಮೇಣ್ಣ ನಿತ್ಯವಿವೆ ।
ಅವು ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳಿಂದ್ದು ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗಸಹ ದ್ರವ್ಯತ್ವವರೆಯುವವು ॥೬॥

೧. ಅನನ್ಯರೂಪ : ಅಭಿನ್ಯರೂಪ. [ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಬಿಂಳಿಯು ಆಧಾರವಿದೆ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣತೆಯು ಆಧೀಯವಿದೆ
ಯಾದರೂ ಅವು ಅಭಿನ್ಯವಾಗಿವೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ದ್ರವ್ಯವು ಆಧಾರವಿದೆ ಮತ್ತು ಗುಣ-ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಆಧೀಯ
ವಿದೆಯಾದರೂ ಅವು ಅಭಿನ್ಯವಾಗಿವೆ.]

೨. ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗ = ಪ್ರದ್ವಾಲಾದಿಗಳ ಪರಿವರ್ತನವು ಯಾವುದರ ಲಿಂಗವಿದೆ; ಪ್ರದ್ವಾಲಾದಿಗಳ ಪರಿಣಮಿಸದಿಂ
ಯಾವುದು ಶಿಳಿಂಬರ್ತದ - (ಲಿಂಗ=ಚಿಂದ್ಯ; ಸೂರ್ಯ; ಗಮಂ; ಗಮಿಷುವಂಥ; ತೋರಿಸಿಕೊಡುವಂಥ; ತೆಳಿಸಿಕೊಡುವಂಥ.)

ಲಂಗಸ್ಯ ಕಾಲಸ್ಯ ಚಾಸ್ತಿ ದ್ರವ್ಯತ್ವಪ್ರಾ | ನ ಚ ತೇವಾಂ ಭೂತಭವದ್ವೀಷ್ಯದ್ವಾವಾತ್ಮನಾ ಪರಿಣಮ-
ವಾನಾನಾಮನಿತ್ಯತ್ವಪ್ರಾ ಯತಸ್ಸೀ ಭೂತಭವದ್ವೀಷ್ಯದ್ವಾವಾವಸ್ಯಾಸ್ಯಪಿ ಪ್ರತಿನಿಯತಸ್ಯರೂಪಾಪರಿ-
ತ್ಯಾಗಾನ್ವಿತಾ ಏವ | ಅತ್ಯ ಕಾಲಃ ಪ್ರದ್ಯಲಾದಿಪರಿವರ್ತನಹೇತುತ್ವಾತ್ಮದಲಾದಿಪರಿವರ್ತನಗಮ್ಯಮಾನ-
ವಯಾಯತ್ವಾಭಾಸಿಕಾಯೇಷ್ಯಂತಭಾವಾಧರಂ ಸ ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗ ಇತ್ಯಕ್ತಃ ಇತಿ |

ಅಣ್ಣೋಣ್ಣಂ ಪರಿಸಂತಾ ದೇಂತಾ ಒಂಗಾಸಮಣಂ ಮಣಂಸಂ |

ಮೇಲಂತಾ ಏ ಯ ಸಚ್ಚಂ ಸಗಂ ಸಭಾವಂ ಇ ವಿಜಹಂತಿ ||२||

ಅನ್ಮೋಣ್ಣಂ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ದದಂತ್ಯವಕಾಶಮನ್ಮೋಣಂಸ್ಯಸ್ಯ |

ಮಿಲಂತಾಹಿ ಚ ನಿತ್ಯಂ ಸ್ವಕಂ ಸ್ವಭಾವಂ ನ ವಿಜಹಂತಿ ||२||

ಇಲ್ಲಿ ಕಾಲವು ಪ್ರದ್ಯಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪರಿವರ್ತನದ ಹೇತುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ
ಪ್ರದ್ಯಲಾದಿಗಳ ಪರಿವರ್ತನದಿಂದ ಕಾಲದ ಪಯಾಯಗಳು ತಿಳಿದುಬರುವುದರಿಂದ ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ
ಸಮಾವೇಶ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ 'ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗ'ಂವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. [ಪ್ರದ್ಯಲ ಮೊದಲಾದ
ಅಸ್ತಿಕಾಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅವುಗಳ ಪರಿವರ್ತನ (ಪರಿಣಮನ) ದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು
ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪರಿವರ್ತನದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಆ ಪರಿವರ್ತನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತಭೂತ ಪದಾರ್ಥದ (ಕಾಲಿದ)
ಅಧಿವಾ ಆ ಪರಿವರ್ತನದಿಂದ ಯಾವವುಗಳ ಪಯಾಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಆ ಪದಾರ್ಥದ (ಕಾಲಿದ)
ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವುದು ಅನುಚಿತವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯದ ವರ್ಣನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಕಾಲದ ವರ್ಣನೆಯ ಸಮಾವೇಶ ಮಾಡುವುದು ಅನುಚಿತವಲ್ಲ - ಹೀಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶ
ದಿಂದ ಈ ಗಾಥಾಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಲದ ಸಲುವಾಗಿ 'ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗ' ಶಬ್ದದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿದೆ.]

ಗಾಥೆ - ೨

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಅಣ್ಣೋಣ್ಣಂ ಪರಿಸಂತಾ] ಅವು ಒಂದು - ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತವೆ,
[ಅಣ್ಣಂಸಂಸಂ] ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ [ಒಂಗಂ ದೇಂತಾ] ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತವೆ. [ಮೇಲಂತಾ] ಪರಸ್ಪರ

ಅನ್ಮೋಣ್ಣದಿಂ ಪ್ರವೇಶಿಸುವವು ಮೇಣ್ಣ ಅನ್ಮೋಣ್ಣದಿಂದವಕಾಶಕೊಡುವವು |

ಅನ್ಮೋಣ್ಣದಿಂದೊಡಗೂಡಿದರು ನಿತ್ಯ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನು ಬಿಡಲಾರವು ||२||

೧. ೧) ಒಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರದ್ಯಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪರಿವರ್ತನವಾಗುತ್ತದೆಂದರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಈ ಅದರ
ನಿರ್ಮಿತವಿರಬೇಕಾಗುವುದು - ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನರೂಪ ಇಷ್ಟದ ಮುಖಾಂತರ ಕಾಲದ ಅನುಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ
(ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಹೋಗೆಯ ರೂಪ ಇಷ್ಟದ ಮುಖಾಂತರ ಚೆಂಕಿಯ ಅನುಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ); ಆದುದರಿಂದ
ಕಾಲವು 'ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗ'ವಿದೆ. ೨) ಮತ್ತು ಪ್ರದ್ಯಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪರಿವರ್ತನದ ಮುಖಾಂತರ ಕಾಲದ ಪಯಾಯ
ಗಳು ('ಕಡಿಮೆ-ಸಮಯ', 'ಹಚ್ಚು ಸಮಯ'ವೆಂಬ ಕಾಲದ ಅವಸ್ಥೆಗಳು) ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೂ ಕಾಲವು
'ಪರಿವರ್ತನಲಿಂಗ'ವಿದೆ.